

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՊԱԼԱՏ
ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ**

ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը պետական բյուջեից հատկացված միջոցների օգտագործման և բյուջետային մուտքերի ապահովման, ինչպես նաև պետական սեփականության կառավարման և օգտագործման նկատմամբ իրականացված վերահսկողության արդյունքների վերաբերյալ

Վերահսկողության հիմքը՝ ՀՀ վերահսկիչ պալատի 2009 թվականի գործունեության տարեկան ծրագրի 4. կետը և ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2008 թ. դեկտեմբերի 26-ի թիվ 29/8 որոշումը:

Վերահսկողության նպատակը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարությունում պետական բյուջեից հատկացված միջոցների օգտագործման և բյուջետային մուտքերի ապահովման, ինչպես նաև պետական սեփականության կառավարման և օգտագործման արդյունավետությունը և համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրությանը:

Վերահսկողության առարկան՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցները և հավաքագրված բյուջետային մուտքերը, ինչպես նաև դրանց ապահովմանն ուղղված գործառնությունները և ընթացակարգերը:

Վերահսկողության օբյեկտները՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը, նրա կառուցվածքային և առանձնացված ստորաբաժանումները:

Վերահսկողության ծավալը՝ Վերահսկողությամբ ընդգրկվել են էական համարված հետևյալ ծրագրերը, կառուցվածքային և առանձնացված ստորաբաժանումների գործառնությունները՝ 2007-2008 թթ. ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության կողմից բյուջետային եկամուտների հավաքագրումը և ծախսային ծրագրերի կատարումը, բյուջետային վարկերի վերադարձից մուտքերը, առևտրային կազմակերպությունների շահաբաժինների գծով ՀՀ պետական բյուջեի հանդեպ պարտավորությունների կատարումը, լիցենզավորման բնագավառում իրականացված գործառնությունների, ներքին աուդիտի գնահատման և ֆինանսական վերահսկողության վարչության կողմից կանոնադրական խնդիրների և նպատակների իրականացման արդյունավետությունը և ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխանությունը, նախարարության խրախուսման ֆոնդի միջոցների ձևավորումը և օգտագործումը, Մետաղափորձական վերահսկողության տեսչության ու «Թանկարժեք մետաղների և թանկարժեք քարերի պետական գանձարան» գործակալության կողմից կանոնադրական խնդիրների և նպատակների իրականացման արդյունավետությունը և ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխանությունը, «Մետաղափորձական պալատ» ՊՈԱԿ-ին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից հատկացված միջոցների ծախսման նպատակայնությունը, արդյունավետությունը և օրինականությունը, ինչպես նաև 1995-2008 թթ. ՀՀ

պետական բյուջեից տրամադրված վարկերի, վարկային ծրագրերի շրջանակներում ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության ու առևտրային բանկերի միջև կնքված պահանջի իրավունքի զիջման գծով պարտավորությունների կատարումը:

Վերահսկողությունն ընդգրկող ժամանակաշրջանը՝ 2007 և 2008 թվականները՝ բացառությամբ ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրված վարկերի, ինչպես նաև վարկային ծրագրերի շրջանակներում ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության ու առևտրային բանկերի միջև կնքված պահանջի իրավունքի զիջման գծով պարտավորությունների կատարման հարցի ուսումնասիրության համար սահմանված՝ 1995-2008 թթ., ժամանակաշրջանի:

Վերահսկողության իրականացման ժամկետը՝ 02.02.2009 թ. – 30.06.2009 թ.:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝ Վերահսկողության իրականացման ընթացքում կիրառվել են դիտարկման, ստուգման և վերլուծության ձևը, համապատասխանության, ֆինանսական և կատարողական վերահսկողության տեսակները, ինչպես նաև համեմատական, ամփոփ վերլուծության և վիճակագրական եղանակները:

Վերահսկողության իրականացման ընթացքում՝ ըստ առանձին ծրագրերի կատարողականները գնահատելու նպատակով, սահմանվել են էականության (արժեքային կամ արժեքից անկախ) մակարդակներ: Ապացույցների ստացման մեթոդներից հիմնականում կիրառվել են փաստաթղթային ստուգումը, գործառույթների, ընթացակարգերի ու գործընթացների ուսումնասիրությունը, ֆինանսական հաշվետվությունների և այլ պաշտոնական տեղեկատվության մեջ պարունակվող ցուցանիշների համադրումը: Վերլուծության փուլում ամփոփվել է ստացված տեղեկատվությունը, գնահատվել է ձեռք բերված ապացույցների և փաստերի ազդեցությունը վերահսկվող օբյեկտի գործունեության արդյունավետության վրա:

ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությունը, ՀՀ Նախագահի 2008 թ. ապրիլի 21-ի թիվ ՆՀ-85-Ն հրամանագրով՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը (այսուհետ՝ Նախարարություն) գործադիր իշխանության հանրապետական մարմին է, որը մշակում և իրականացնում է պետության եկամուտների ձևավորման, պետական ֆինանսների կառավարման բնագավառներում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության քաղաքականությունը:

Վերահսկողության արդյունքները

ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսված եկամուտների հավաքագրման վերաբերյալ

Ներկայացված տեղեկատվության համաձայն՝ 2007 թվականին ՀՀ պետական բյուջեով Նախարարության կողմից նախատեսվել է հավաքագրել 3,308,958.8 հազ. դրամի եկամուտ, փաստացի հավաքագրվել է 8,220,336.1 հազ. դրամ, կամ տարեկան ծրագիրը կատարվել է 248.4 %-ով (հավելված 1): Միաժամանակ, ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է, որ առանձին եկամտատեսակների գծով մուտքեր չեն ծրագրավորվել, իսկ ծրագրավորված և փաստացի ցուցանիշների միջև համադրելիությունն ապահովելու նպատակով կատարողականի 4,329,026.0 հազ. դրամով նվազեցման արդյունքում, եկամուտների հավաքագրման գծով կատարողականը կազմել է 117.6 %:

Հավաքագրված եկամուտների վերլուծությամբ արձանագրվել են դրանց կատարման տարբեր աստիճաններ: Այսպես, «Արմավիա» ՍՊԸ-ի կողմից օդուղիների հատկացման դիմաց տարվա ընթացքում նախատեսվել է մուտքագրել 357,000.0 հազ. դրամ, փաստացի հավաքագրվել է 678,200.0 հազ. դրամ, կամ

տարեկան ծրագիրը կատարվել է 190.0 %-ով: Կատարողականի ամենացածր մակարդակն արձանագրվել է 65.9 %-ի չափով:

2008 թվականին նախատեսված 2,972,418.0 հազ. դրամի դիմաց փաստացի հավաքագրվել է 9,442,427.9 հազ. դրամի ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտ, կամ տարեկան ծրագիրը կատարվել է 317.7 %-ով: Դիտարկվող տարում կատարողականի ամենացածր մակարդակն արձանագրվել է թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման, թանկարժեք մետաղների գտարկման, բանկային ոսկու և ստանդարտացված ձուլակտորների արտադրության լիցենզիա տալու համար պետական տուրքի գծով՝ նախատեսված 9,000.0 հազ. դրամի դիմաց փաստացի հավաքագրվել է 2,305.0 հազ. դրամ, կամ տարեկան ծրագիրը կատարվել է 25.6 %-ով:

Առևտրային կազմակերպությունների կողմից ՀՀ պետական բյուջե փոխանցման ենթակա շահաբաժինների գծով պարտավորությունների կատարման վերաբերյալ

Համաձայն ներկայացված տեղեկատվության, 2007 թվականին ընթացքում (2006 թ. տարեկան արդյունքներով) ՀՀ պետական բյուջե ենթակա էր վճարման 6,165,572.4 հազ. դրամի շահաբաժին, փաստացի վճարվել է 1,692,277.9 հազ. դրամ, ընկերությունների ժամկետանց պարտավորությունը կազմել է 4,050,687.4 հազ. դրամ, կամ ընդամենը պարտավորության 70.5 %-ը:

ՀՀ կառավարության 2007թ. հոկտեմբերի 25-ի որոշմամբ «Ջրմուղկոյուղի» և Երևանի «Ջրմուղկոյուղի» ՓԲ ընկերությունները ազատվել են համապատասխանաբար՝ 51,707.6 և 361,437.6 հազ. դրամ շահաբաժնի վճարումից: Բացի այդ, ՀՀ կառավարության 2007թ. դեկտեմբերի 13-ի թիվ 1534-Ա որոշմամբ «Ավտոճանապարհային մեքենաներ» ՓԲ ընկերության շահաբաժնի 12,574.8 հազ. դրամ գումարը նվազեցվել է 9,461.9 հազ. դրամով՝ կազմելով 3,112.9 հազ. դրամ:

Այսպիսով, 2007 թվականին վճարման ենթակա շահաբաժնից ՀՀ կառավարության որոշումներով զիջվել է 422,607.1 հազ. դրամը, իսկ պետական բյուջե վճարման ենթակա շահաբաժնի մեծությունը կազմել է 5,742,965.3 հազ. դրամ: Բյուջետային համապատասխան հաշիվների վրա տարվա ընթացքում կուտակվել են 1,754,617.9 հազ. դրամի ֆինանսական միջոցներ, որը գերազանցել է տեղեկատվության մեջ գետեղված ցուցանիշը 62,340.0 հազ. դրամով: Նշված գումարն առաջացել է նախորդ տարիների տնտեսական գործունեության արդյունքներով գոյացած և տվյալ տարում վճարված շահաբաժնից:

2008 թվականին պետական բյուջե ենթակա էր վճարման 2,156,551.3 հազ. դրամի շահաբաժին, սակայն ՀՀ կառավարության 2008 թ. օգոստոսի 7-ի թիվ 875-Ն որոշմամբ «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» և «Որոտանի հիդրոէլեկտրակայանների համալիր» ՓԲԸ-ները ազատվել են համապատասխանաբար՝ 1,232,186.0 և 191,181.0 հազ. դրամ շահաբաժնի վճարումից: Վճարման ենթակա շահաբաժնի մնացորդը կազմել է 733,184.3 հազ. դրամ, որից վճարվել է 672,579.6 հազ. դրամը, ժամկետանց պարտքը կազմել է 60,604.7 հազ. դրամ: Շահաբաժնի գծով կուտակային հաշիվներում առկա մնացորդը կազմել է 796,728.9 հազ. դրամ, կամ 124,149.3 հազ. դրամով ավելի գումար՝ այդ չափով մուտքերը գոյացել են նախորդ տարիների գործունեության արդյունքում գոյացած շահաբաժնի վճարումներից:

Ընդհանուր առմամբ, 50.0 և ավելի տոկոս պետության սեփականություն հանդիսացող բաժնեմաս ունեցող ընկերությունների առանձին տարիների տնտեսական գործունեության արդյունքում շահաբաժինների գծով գոյացած աճողական ապառքը 01.01.2009 թ. դրությամբ կազմել է 4,981,589.3 հազ. դրամ, որից 4,049,768.2 հազ. դրամը կամ 81.3 %-ը բաժին է ընկել «Հայգազարդ» ՓԲ ընկերությանը: Ընկերության 2006 թ. գուտ շահույթը, հետևաբար նաև՝ 4,049,768.2 հազ. դրամ շահաբաժինը ձևավորվել է

«Հայգազարդ» ՓԲԸ-ի և վերակազմակերպման արդյունքում վերջինիս միացած կազմակերպությունների («Հայէներգո», «Սևան-Հրազդանյան Կասկադ», «Հրազդանի ՋԷԿ» ՓԲԸ-ների և «Պետպոլիմեր» ՍՊԸ-ի) գոտ շահույթների (վնասների) հանրագումարի արդյունքում:

ՀՀ պետական բյուջեի հանդեպ շահաբաժինների գծով առավել խոշոր պարտավորություններ են ունեցել նաև «Հայոսկի» (534,358.4 հազ. դրամ), «Նամականիշ» (80,829.4 հազ. դրամ), «Չվարթնոց օդանավակայան» ՓԲԸ-ները (64,789.8 հազ. դրամ), որոնք գտնվում են լուծարային գործընթացում (այդ թվում՝ սնանկության մասին դատարանի համապատասխան վճիռներով) և այդ պատճառով շահաբաժինների գծով պարտավորությունները ենթակա են կատարման ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Վերահսկողության շրջանակներում կատարվել է 50.0 և ավելի տոկոս պետության սեփականություն հանդիսացող բաժնեմաս ունեցող ընկերությունների թվաքանակի հստակեցում, ինչպես նաև դրանցում պետական բաժնեմասի բացարձակ մեծության ճշգրտում, որի արդյունքում ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության և ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության կողմից տրամադրված տեղեկատվության վերլուծության արդյունքում պազվել է՝ ՀՀ-ում 2009 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ առկա էր 50.0 %-ից ավելի պետական բաժնեմաս ունեցող թվով 1170 ընկերություն՝ ընդամենը 177,689,038.9 հազ. դրամ կանոնադրական կապիտալով և 174,620,458.3 հազ. դրամ պետական բաժնեմասով: Նշված ընկերություններից իրականում հաշվառվել են 462-ը՝ շուրջ 95,000,000.0 հազ. դրամ կանոնադրական կապիտալով: Այլ կերպ, պետական կառավարման համապատասխան մարմինների կողմից անհրաժեշտ վերահսկողություն չի իրականացվել թվով 708 ընկերություններում իրենց ներդրած շուրջ 85,000,000.0 հազ. դրամ գումարով սեփական բաժնեմասերի նկատմամբ, որն ամբողջությամբ դուրս է մնացել պետական կառավարման ոլորտից:

2007 թվականի գործունեության տարեկան արդյունքներով փաստացի հաշվառվող թվով 462 ընկերություններից շահույթով աշխատել են 289-ը կամ 62.6 %-ը, վնասով է աշխատել 89-ը կամ 19.3 %-ը, տեղեկություններ չի ներկայացրել թվով 84 ընկերություն: Ընկերությունների ընդհանուր շահույթը կազմել է 9,789,951.0 հազ. դրամ, սակայն տարվա գործունեության արդյունքներով գոյացած վնասի ցուցանիշը կազմել է 98,002,372.7 հազ. դրամ: Ընդհանուր շահույթի 59.1 %-ը կամ 5,783,714.8 հազ. դրամը, և վնասի 93.4 %-ը կամ 91,552,988.0 հազ. դրամը բաժին են ընկել ՀՀ էներգետիկայի նախարարության համակարգի ընկերություններին: Ըստ առանձին ոլորտների ընկերությունների շահույթի և վնասի վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է 3-րդ հավելվածում:

Լիցենզավորման քննազավառում գործառույթների իրականացման վերաբերյալ

Շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեության լիցենզավորման մասով

Շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեություն կազմակերպելու համար 2007-2008 թթ. ընթացքում ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից իրականացված լիցենզավորման գործընթացների ուսումնասիրության արդյունքներով արձանագրվել է հետևյալը:

2007-2008 թվականներին գործող առանձին խաղատների և խաղասրահների լիցենզավորումն իրականացվել է իրավական ակտերով ամրագրված լիցենզավորման պահանջների խախտումներով: Մասնավորապես, լիցենզիա տրամադրելու համար պահանջվող փաստաթղթերում հաշվի չեն առնվել դրանցում առկա ակնհայտ անհամապատասխանությունները և լիցենզավորման համար հիմք են ընդունվել

կեղծ և ոչ հավաստի փաստաթղթեր (անձնագրային սխալ տվյալներ, փետրվարի 30-ին լրացված կեղծ հաշիվ - ապրանքագրեր, ոչ հավաստի պայմանագրեր):

Նախարարության համապատասխան ստորաբաժանման կողմից ցածր արդյունավետությամբ է կազմակերպվել և իրականացվել հսկողությունը նորմատիվ իրավական ակտերի պահանջների կատարման նկատմամբ, որի արդյունքում չի ապահովվել ՀՀ կառավարության 2004 թ. N 1164-Ն որոշմամբ ամրագրված պահանջի կատարումը, ըստ որի առանց սերիական համարների խաղային ապարատները ենթակա են համարակալման: Ընդ որում, խաղային ապարատները չեն համարակալվել նաև այն խաղատներում ու խաղասրահներում, որոնցում Վարչությունը իրականացրել է ստուգումներ:

Տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից ներկայացված տարեկան հաշվետվությունները չեն ուսումնասիրվել, իսկ վերահսկողության ընթացքում այդ հաշվետվությունների ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է հետևյալը.

- Խաղային ապարատների շահագործմամբ պայմանավորված շահումների տրամադրման ծախսեր՝ համաձայն ներկայացված փաստաթղթերի, չեն իրականացվել: Նշված հանգամանքը փաստում է, որ «Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի պահանջի՝ խաղային ավտոմատի (որոնք հիմնականում ձեռք են բերվել շուկայից կամ վարձակալությամբ վերցվել ֆիզիկական անձանցից) շահագործումից ստացված հասույթի մեջ շահումների ծրագրավորված ընդհանուր մեծության նվազագույն չափի՝ 86 տոկոսի ապահովումը հիմնավորող իրավական և տեխնիկական մեխանիզմները բացակայում են, որն անհնարին է դարձնում շահումով խաղերի և խաղատների գործունեության կազմակերպման և վերահսկման գործում պետական լիազոր մարմնի գործառույթների լիարժեք իրականացումը: Միաժամանակ, նշված հանգամանքը ինքնանպատակ է դարձնում նաև կազմակերպիչների կողմից ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտը, դրանց հրապարակումը և ներկայացումը լիազոր մարմին:

- Կազմակերպիչների կողմից կազմակերպվում են գովազդային վիճակախաղեր, որոնց համար «Վիճակախաղերի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված է շահումային ֆոնդի առավելագույն սահմանաչափը: Վերջինիս հետ համապատասխանության վերաբերյալ նախարարության ստորաբաժանումը որևէ ուսումնասիրություն, վերլուծություն կամ հաշվարկ չի կատարել: Ընդ որում, խնդիրը հրատապ և արդիական է ոչ միայն տվյալ կազմակերպիչների, այլև այն բոլոր տնտեսավարող սուբյեկտների համար, որոնք կազմակերպում են այլ գովազդային վիճակախաղեր, քանի որ որևէ մարմնի կողմից, այդ թվում նաև՝ հարկային, նշված ոլորտը չի վերահսկվում:

Արձանագրվել է նաև, որ կազմակերպիչների կողմից Նախարարությանը ներկայացվել են ՀՀ առևտրաարդյունաբերական պալատի կողմից տրված խաղային սարքավորումների ծագման սերտիֆիկատներ, որոնք չեն համապատասխանում ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված ձևին: Ավելին, մինչև 2004 թվականին «Շահումով խաղերի և խաղատներ կազմակերպելու մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելը, լիցենզիա ստանալու համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ցանկում, բացի խաղային սարքավորումների ծագման սերտիֆիկատից, ներառված էին նաև դրանց տեխնիկական անձնագրի համարները, որը թույլ էր տալիս առավել ճշտությամբ որոշել տվյալ սարքավորման ծագումնաբանությունը և օրենսդրության պահանջներին համապատասխանությունը, սակայն ներկայում օրենսդրության փոփոխությամբ նշված պահանջը հանված է:

ՀՀ վերահսկիչ պալատի նախագահի հրամաններով հանդիպակաց ստուգումներ են իրականացվել շահումով խաղերի և խաղատների կազմակերպման լիցենզավորվող գործունեություն իրականացնող թվով 13 (շահագործում են թվով 28 խաղասրահ) և խաղային ապարատներ արտադրող 2 ընկերություններում

(«Ֆուլ հաուզ» և «ՄՊ» ՍՊԸ-ներում), որոնց արդյունքներով արձանագրվել են բոլորի համար բնորոշ մի շարք խախտումներ: Դրանք են.

- խաղային ապարատների ձեռք բերման, խաղասրահում հյուրասիրության, տարբեր միջոցառումների կազմակերպման և այլ նպատակներով ձեռք բերումները կատարվել են «Եկամտահարկի մասին» ՀՀ օրենքի խախտումներով, որի արդյունքում առաջանում են հարկային պարտավորություններ՝ կատարված ձեռք բերումների ծավալների 3 %-ի, իսկ 2009 թ.-ից՝ 11%-ի չափով,

- շահումները չեն հաշվառվել և հարկային մարմիններին դրանց վերաբերյալ չեն ներկայացվել համապատասխան տեղեկություններ, որով խախտվել է «Եկամտահարկի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջը՝ առաջացնելով տուգանք (2007 թվականին յուրաքանչյուր շահումի վերաբերյալ չներկայացված տեղեկատվության համար տուգանքը կազմել է 25.0 հազ. դրամ, իսկ 2008 թվականին կատարված օրենսդրական փոփոխությամբ որպես պատժամիջոց կիրառվում է վարչական տուգանք),

- խաղային ապարատների շահագործումն իրականացվել է «Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված պահանջների խախտմամբ, այն է՝ շահումների նվազագույն չափի՝ 86 տոկոսի ապահովումը հիմնավորող իրավական և տեխնիկական մեխանիզմները բացակայում են:

- հաճախորդներից անձնագրային տվյալներ չպահանջելու հետևանքով նրանց տարիքային սահմանափակումը (21 տարին) չի վերահսկվել, առաջացնելով հիշատակված օրենքով սահմանված տուգանք՝ յուրաքանչյուր դեպքի համար 200,0 հազ. դրամի չափով,

- դրամարկղային գործառնությունները ամբողջությամբ չեն գրանցվել, որով խախտվել են «Դրամարկղային գործառնությունների մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածով սահմանված պահանջը՝ առաջացնելով տուգանք 50.0 հազ. դրամի չափով:

Բացի այդ, առանձին դեպքերում արձանագրվել են նաև այլ բնույթի խախտումներ, որոնք հանգում են հետևյալին:

Առանձին տնտեսավարող սուբյեկտներ վիճակախաղերի մասին ՀՀ օրենսդրության պահանջների խախտմամբ՝ չպահպանելով նախորդ տարվա հասույթի 8 % սահմանաչափը, կազմակերպել են գովազդային վիճակախաղեր, որոնք կարող են որակվել որպես վիճակախաղի կազմակերպման գործունեություն: Քանի որ վերջինս օրենսդրությամբ լիցենզավորվող գործունեություն է՝ 100.0 մլն դրամ տարեկան պետական տուրքով, ապա սահմանաչափի չպահպանումը դիտարկվում է որպես լիցենզավորվող գործունեության ապօրինի իրականացում՝ առաջացնելով տուգանք իրացման շրջանառության 50 %-ի չափով:

Խաղային ապարատների ՀՀ ներմուծումը հիմնավորող փաստաթղթերով և ՀՀ առևտրաարդյունաբերական պալատի կողմից սերտիֆիկացման ներկայացված խաղային սարքավորումների քանակի միջև առկա են շեղումներ, որոնք դիտարկվում են որպես չբացահայտված ռիսկեր՝ պայմանավորված այդպիսի սարքավորումների ՀՀ ներմուծման և որպես արտասահմանյան ծագում ունեցող սերտիֆիկացվածների փաստացի ծավալների միջև բացահայտված տարբերություններով:

Բացի այդ, «Ֆուլ հաուզ» և «ՄՊ» ՍՊԸ-ների մոտ իրականացված հանդիպակաց ստուգումներով բացահայտվել է, որ նրանց կողմից 2007-2008 թվականների ընթացքում արտադրվել և սերտիֆիկացման են ներկայացվել թվով 459 խաղային ապարատներ, որոնց համար պահանջվող նյութերի և կոմպլեկտավորող մասերի ձեռք բերումների կեսից ավելին իրականացվել է ՀՀ շուկայից միակողմ գնման ակտերի հիման վրա՝ «Եկամտահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա» կետի պահանջների խախտմամբ: Փաստաթղթերի ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է, որ խաղային ապարատների արտադրության համար

անհրաժեշտ և ձեռք բերված մոնիտորների, ծրագրային սալիկների և այլ կոմպլեկտավորող մասերի թվաքանակներում նույնպես առկա են էական շեղումներ, որոնք փաստում են հաշվետվություններում ձեռք բերումների, ինչպես նաև իրացման շրջանառության ծավալների վերաբերյալ ներկայացված տեղեկությունների անարժանահավատությունը: Այսպիսով, «Ֆուլ հաուզ» և «ՄՊ» ՍՊԸ-ների կողմից թույլ են տրվել հարկային օրենսդրության խախտումներ, որոնք առաջացրել են զգալի ծավալի չկատարված հարկային պարտավորություններ:

Աուդիտորական գործունեության լիցենզավորման մասով

Աուդիտորական ծառայությունների իրականացման ոլորտը կանոնակարգվում է «Աուդիտորական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքով և «Աուդիտորական ծառայությունների իրականացման լիցենզավորման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2002 թվականի մարտի 19-ի թիվ 262 որոշմամբ:

Աուդիտորական գործունեություն կազմակերպելու համար 2007-2008 թվականների ընթացքում Նախարարության կողմից իրականացված լիցենզավորման գործունեության ուսումնասիրության արդյունքներով արձանագրվել է, որ 2007-2008 թվականներին աուդիտորական ծառայությունների ոլորտում գործունեություն իրականացրել է թվով 31 տնտեսավարող սուբյեկտ, աուդիտորական ծառայությունների իրականացման լիցենզիա տրվել է համապատասխանաբար՝ 6 և 3 տնտեսավարող սուբյեկտներին, իսկ լիցենզիայի գործողությունը դադարեցրել են 5 և 7-ը:

«Աուդիտորական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխան աուդիտորների որակավորման քննությունների անցկացման կարգը մշակված և հաստատված չլինելու պատճառով մի շարք աուդիտորական ընկերություններին լիցենզիա է տրամադրվել առանց դրա պայմանը ապահովելու՝ ընդամենը մեկ աուդիտորի առկայության պարագայում («Վ.Ս. աուդիտ» ՍՊԸ, «Արսամ աուդիտ» ՍՊԸ, «Պարմ աուդիտ» ՍՊԸ, «Քյավառ աուդիտ» ՍՊԸ և «Արպարագոն ինտերնեյշնլ» ՍՊԸ):

«Վ.Ս. աուդիտ», «Պարմ աուդիտ» ՍՊԸ-ների, «Աշոտ Մովսիսյան» Ա/Զ-ի կողմից նախարարությանը ներկայացված հաշվետվությունների և փաստացի կատարված աուդիտի վերաբերյալ եզրակացությունների քանակների միջև առկա են անհամապատասխանություններ, որի շուրջ Նախարարության համապատասխան ստորաբաժանման կողմից համապատասխան ուսումնասիրություններ չեն կատարվել, տեղեկանքներ կամ արձանագրություններ չեն կազմվել: ՀՀ վերահսկիչ պալատի նախագահի հրամաններով թվով երեք ընկերությունների մոտ տնտեսության պետական հատվածում իրականացված աուդիտի արդյունքում ձևավորված փաստաթղթերի ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է հետևյալը:

«Գրանթ Թորնթոն Ամիո» ՍՊԸ-ում պայմանագրերի գրանցամատյանի վարումն իրականացվել է Նախարարության կողմից հաստատված պահանջների խախտմամբ՝ 2008 թվականի մայիսի 23-ից հետո աուդիտի անցկացման վերաբերյալ կնքված պայմանագրերը գրանցամատյանում տեղ չեն գտել, «Դենո Գոլդ Մայնինգ» ՓԲԸ-ում 2008 թվականին կատարված աուդիտի ժամկետները չեն նշվել, իսկ բոլոր գրառումները կատարվել են մատիտով, որը կարող է անարգել փոփոխման հնարավորություն ընձեռել:

Իր կարևորությամբ առանձնանում է պարտադիր աուդիտի ենթարկված համայնքների, կազմակերպությունների և ընկերությունների (այսուհետ՝ պատվիրատու) կողմից պայմանագրերի հիմքում ընկած պատվերների ձևավորումը: Փաստաթղթերի ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ պատվիրատուի գործունեության առավել ռիսկային ոլորտները հաճախ դուրս են մնացել աուդիտից, իսկ ընդգրկվելու դեպքում՝ աուդիտորի ընտրանքից: Օրինակ, 50 և ավելի տոկոս պետական բաժնեմասով ՓԲԸ-

ներում աուդիտի ընթացքում եկամուտները և ծախսերը ներկայացվել են շահույթի (վնասի) ցուցանիշների վրա դրանց ազդեցությունից անկախ: Որոշ դեպքերում աուդիտի ընթացքում չեն գնահատվել հայտնաբերված ֆիսկալ բնույթի խախտումների ներգործությունը ընկերության գուտ շահույթի, հետևաբար՝ պետական բյուջե վճարված շահաբաժինների վրա:

Տարբեր կազմակերպությունների կողմից նույնատիպ գործունեություն իրականացնող ընկերություններում իրականացված աուդիտի արդյունքներով արձանագրված միևնույն թերությունները և խախտումները եզրակացություններում հանգեցրել են խիստ տարբեր կարծիքի՝ սկսած «դրական վերապահումով»-ից մինչև «կարծիքից հրաժարում»-ը: Այսինքն, աուդիտորական կազմակերպությունների կողմից աուդիտի 320-րդ ստանդարտին համապատասխան էականության աստիճանի որոշման գործում կիրառված չափանիշների և մոտեցումների համակարգը չի հստակեցվել, որը գործնականում տեղիք է տվել ծավալային առումով էական խախտումների և շեղումների կամայական կամ ոչ օբյեկտիվ գնահատմանը: Օրինակ, շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեություն իրականացնող տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ «Հայաուդիտ» ՍՊԸ-ի կողմից աուդիտի արդյունքները չեն արտացոլում բնագավառում առկա ռիսկերը և խախտումները՝ մասնավորապես, կատարված ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթերի արժանահավատության և հասույթի իրական ծավալների գնահատման, ստացված հասույթի մեջ շահումների ծրագրավորված ընդհանուր մեծության նվազագույն չափի՝ 86 տոկոսի ապահովման հարցերը ուշադրության շրջանակներից դուրս են մնացել, մինչդեռ էականության տեսանկյունից հենց դրանք պետք է կազմեին աուդիտի առանցքը:

Համայնքային բյուջեների աուդիտի արդյունավետության և որակի ապահովման տեսանկյունից առանձնանում են այնպիսի հրատապ հարցեր, ինչպիսիք են՝ բազային ցուցանիշների բացակայությամբ հարկային եկամուտների վերաբերյալ եզրակացության ձևավորումը, ապառքների գումարների ծավալների շուրջ որևէ վերլուծության բացակայությունը, չհաշվառվող գործոնների առկայությունը, համայնքային բյուջեների եկամուտների, ինչպես նաև փաստացի ծախսերի հաշվարկման հիմքում ընկած սկզբունքների նկատմամբ դիրքորոշման արտացոլումը եզրակացություններում: Արդյունքում, շատ համայնքներում հայտնաբերված և հաշվետվություններում արտացոլված խախտումների ծավալներից անկախ, ներկայացված եզրակացությունները նույնն են՝ «դրական վերապահումով»:

Բացի այդ, նույն աուդիտորական կազմակերպության կողմից շարունակաբար, ամեն տարի նույն կազմակերպությունում իրականացված աուդիտի հաշվետվություններով արձանագրված փաստերը գրեթե կրկնվել են: Այլ կերպ՝ աուդիտի իրականացումը և այդ նպատակով միջոցների ծախսը որակվում են որպես անարդյունավետ և ոչ նպատակային, քանի որ աուդիտի ենթարկվող սուբյեկտների հիմնական դիվիդենդը պետք է լինի բացահայտված թերությունների ոչ միայն արձանագրումը, այլև դրանց կանխարգելման և վերացման ուղիների վերաբերյալ առաջարկությունների ներկայացումը:

Ելնելով վերը նշվածից, տնտեսության պետական հատվածում և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում աուդիտի իրականացմանը ներկայացվող պահանջները ներկայում հստակ չեն, այլ տարալուծված են հանրապետությունում ընդունված ստանդարտների ընդհանուր համակարգի մեջ, մինչդեռ գերական պետական հատվածն է և այդ բնագավառում պետական հատվածի ֆինանսական ռիսկերին բնորոշ առանձնահատկություններ են, իսկ այդ ռիսկերի բացառումը կարող է նպաստել պետական միջոցների ծախսման արդյունավետության բարձրացմանը: Այդ տեսանկյունից դիտարկվող հատվածում

աուդիտի իրականացմանը պետք է նախորդի պատվիրատուների կողմից առաջնային և առավել ռիսկային համարվող և նրա գործունեության բարելավմանը նպաստող հարցերի շրջանակների ճշտումը, աուդիտի արդյունավետ պլանավորումը:

Միաժամանակ, Նախարարության համապատասխան ստորաբաժանումը իր գործառույթները պատշաճ չի իրականացրել, մասնավորապես՝ միջազգային աուդիտորական ստանդարտներում կատարվող փոփոխությունների, լրացումների և դրանց տեղայնացման, մասնագիտական էթիկայի նորմերի մշակման, դրանց փոփոխությունների ու լրացումների, ինչպես նաև աուդիտորների որակավորման կազմակերպման ընթացքում խնդիրների ու հարցաշարերի ճիշտ ընտրության և քննությունների անցկացման գործում: Այսպիսով, աուդիտորական գործունեության կազմակերպման և իրականացման բնագավառում հաշվետու ժամանակաշրջանում Նախարարության համապատասխան ստորաբաժանումն իր գործառույթները լիարժեք չի իրականացվել, որի արդյունքում հանդիպակաց ստուգմամբ ընդգրկված աուդիտորական կազմակերպությունների կողմից պետական հատվածում իրականացված աուդիտի վրա կատարված ծախսերը պահանջվող արդյունավետությունը և ակնկալվող արդյունքները չեն ապահովվել:

Բյուջետային վարկերի վերադարձից մուտքերի վերաբերյալ

2007 թվականի ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսվել են 798,371.1 հազ. դրամի չափով մուտքեր: Հետագայում, «ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքով, ՀՀ կառավարության 2007 թվականի դեկտեմբերի 27-ի թիվ 1606-Ն որոշմամբ տարեկան ծրագրում կատարվել է փոփոխություն, ըստ որի Լիմսի հիմնադրամի կողմից ծրագրավորվել են 45,644.7 հազ. դրամի մուտքեր: Նշված փոփոխություններով պայմանավորված, տարեկան ճշտված ծրագիրը կազմել է 844,015.8, իսկ փաստացի մուտքագրվել է 892,285.8 հազ. դրամ: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ փաստացի մուտքերում արտացոլվել են նաև նախորդ տարիներին հարուցված դատական պահանջատիրության շրջանակներում տնտեսավարող սուբյեկտներից ՀՀ պետական բյուջեի նկատմամբ առաջացած պարտավորությունների դիմաց մուտքագրված՝ 51,133.8 հազ. դրամի չափով գումարները (որոնք չեն ծրագրավորվում և պլանային ու փաստացի ցուցանիշների միջև համադրելիությունն ապահովելու նպատակով ընդհանուր կատարողականից ենթակա են նվազեցման), ճշտված ծրագրի նկատմամբ կատարողականը կազմել է 841,152.0 հազ. դրամ, կամ 99.7 % (հավելված 4):

Ինչ վերաբերում է պլանային ցուցանիշի թերակատարման պատճառներին, ապա ներկայացված հավելվածից երևում է, որ դրանք արդյունք են ինչպես առանձին ընկերությունների կողմից պարտավորությունների թերի կատարման, այնպես էլ՝ տարադրամի փոխարժեքի տատանման:

Բյուջետային վարկերի վերադարձի գծով մուտքերի առավել ցածր մակարդակ է արձանագրվել 2008 թվականի տարեկան արդյունքներով՝ ծրագրավորված 933,379.3 հազ. դրամի դիմաց, փաստացի մուտքերը կազմել են 649,415.4 հազ. դրամ, կամ տարեկան ծրագիրը կատարվել է 69.6 %-ով (հավելված 5): Տվյալ տարում նույնպես տարբեր սուբյեկտների կողմից նախորդ տարիներին հարուցված դատական պահանջատիրական գործընթացների շրջանակներում մուտքագրվել են տրամադրված վարկերի վերադարձի գծով ընդհանուր առմամբ 237,055.2 հազ. դրամի չծրագրավորված գումարներ: Պլանային ցուցանիշի թերակատարման հիմնական պատճառը «Կոմպոզիցիոն նյութերի գործարան» ՓԲ ընկերության բյուջետային վարկի մարման ուղղությամբ չկատարված պարտավորություններն են:

ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրված վարկերի, ինչպես նաև վարկային ծրագրերի շրջանակներում ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության ու առևտրային բանկերի միջև կնքված պահանջի իրավունքի զիջման գծով պարտավորությունների վերաբերյալ

ՀՀ պետական բյուջեի, Համաշխարհային բանկի Ձեռնարկությունների զարգացման վարկային ծրագրի և Լիմսի հիմնադրամի Փոքր և միջին բիզնեսի զարգացման վարկային ծրագրերի շրջանակներում ՀՀ տնտեսավարող սուբյեկտներին տրամադրված, բայց չմարված, և սնանկացած բանկերի կողմից պահանջի իրավունքի զիջման (ցեսիայի) պայմանագրերով ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությանը զիջված վարկային պարտավորությունների ամփոփ գումարը 2009 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ կազմել է 299,023,266.0 հազ. դրամ, որը չի ներառում միջազգային ծրագրերով առևտրային բանկերին հատկացված, ինչպես նաև նախկինում տրամադրված և ամբողջությամբ մարված վարկերը: Նշված գումարից ՀՀ դրամով հատկացված վարկերի ծավալը կազմել է 118,504,409.0 հազ. դրամ, տարադրամովը՝ 110 973 771 ԱՄՆ դոլար, 87 974 842 Եվրո և 31 808 000 000 իեն: Վարկային ծրագրերի շրջանակներում ՀՀ ֆինանսների նախարարության և առևտրային բանկերի միջև կնքված պահանջի իրավունքի զիջման, ինչպես նաև ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրված վարկերի գծով պարտավորությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է 6-րդ հավելվածում: Բյուջետային վարկերի ընդհանուր գումարի մեջ 287,604,669.8 հազ. դրամը ընթացիկ ու դեռևս մարման ժամկետը չլրացած պարտավորություններն են, իսկ 4,305,414.0 հազ. դրամը՝ տրամադրված վարկերի դիմաց մարումները:

ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով Նախարարությունն ակտիվորեն ներգրավվել է ինչպես վարկերի տրամադրման, այնպես էլ գումարների բռնագանձման բոլոր գործընթացներում՝ կամ դատարանների կողմից որպես հայցվոր, կամ քննարկվող գործերով դատարանների որոշմամբ որպես երրորդ անձ: Այդուհանդերձ, կատարված ուսումնասիրություններով պարզվել է, որ որոշ դեպքերում Նախարարության կողմից օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում և կարգով չեն բողոքարկվել ՀՀ տնտեսական դատարանի կողմից ընդունված առանձին վճիռները (ՀՀ տնտեսական դատարանի 12.05.2006 թ. վճիռը «Արա Մարության» ՍՊԸ-ի, ինչպես նաև ՀՀ Տնտեսական դատարանի 08.05.2007 թ. վճիռը «Կայծ» ՍՊԸ-ի գործերով):

Օրինակ, Համաշխարհային բանկի ձեռնարկությունների զարգացման վարկային ծրագրի շրջանակներում «Արա Մարության» ՍՊԸ-ին 1999 թ. «Կրեդիտ-Երևան բանկ» ՍՊԸ-ի կողմից տրամադրել է 486 500 ԱՄՆ դոլարի վարկ՝ որպես գրավի միջոց ընդունելով նրան պատկանող «Սևան-2» հյուրանոցային համալիրը: Վարկային պարտավորությունները չկատարելու համար ՀՀ տնտեսական դատարանի 2002 թ. ապրիլի 9-ի վճռով որոշվել է «Արա Մարության» ՍՊԸ-ից հօգուտ «Կրեդիտ-Երևան բանկ» ՍՊԸ-ի բռնագանձել 510 985 ԱՄՆ դոլար: ՀՀ ԱՆ Դ-ԱՀԿ Գեղարքունիքի մարզային ստորաբաժանումում հարուցվել է կատարողական վարույթ և 2002 թ. նոյեմբերի 19-ի որոշմամբ նշանակել ապրանքագիտական փորձաքննություն, որի արդյունքներով հյուրանոցային համալիրը գնահատվել է 45.600.0. հազ. դրամ, իսկ 2002 թ. դեկտեմբերի 25-ի որոշմամբ հյուրանոցային համալիրը գնահատված արժեքի 75 % չափով՝ 34.000.0 հազ. դրամ մեկնարկային արժեքով, ներկայացվել է աճուրդով վաճառքի: Քանի որ հարկադիր կատարողի որոշումները բանկի կողմից չեն բողոքարկվել, 15.04.2003 թ. գրավադրված գույքը վաճառվել է ընդամենը 67.000.0 հազ. դրամով, մինչդեռ նոր գնորդն այն ձեռք բերելուց 1.5 տարի անց 545.000.0 հազ. դրամով (1.0 մլն ԱՄՆ դոլարով) վաճառել է: 2003 թ. նոյեմբերի 26-ի «Կրեդիտ-Երևան բանկ» ՍՊԸ-ի և Նախարարության միջև կնքվել է ցեսիայի պայմանագիր՝ «Արա Մարության» ՍՊԸ-ի 510.985 ԱՄՆ դոլար պարտքի պահանջի իրավունքի զիջման և Լիմսի հիմնադրամի ծրագրով բանկի պարտքի մարման վերաբերյալ: Սնանկության

գործով կառավարիչը Նախարարության միջնորդությամբ հայցադիմում է ներկայացրել ՀՀ տնտեսական դատարան՝ նոր գնորդի առքուվաճառքի պայմանագիրը և անշարժ գույքի սեփականության իրավունքի վկայականը անվավեր ճանաչելու պահանջով, որը ՀՀ տնտեսական դատարանի 12.05.2006 թ. վճռով մերժվել է, իսկ օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում և կարգով վճիռը Նախարարության կողմից չի գանգատարկվել վճռաբեկ դատարան:

Սի շարք գործերով օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում և կարգով որպես պահանջատեր հանդես եկած բանկերի կամ Նախարարության կողմից չեն բողոքարկվել իրացման հետ կապված բոլոր գործողությունները: Օրինակ, 23.12.1999 թ. «Սևանի հրաշք» ՍՊԸ-ն «Կրեդիտ-Երևան բանկ» ՍՊԸ-ից ստացել է 242 500 ԱՄՆ դոլարի վարկ՝ գրավադրելով 346 450 ԱՄՆ դոլար գնահատված սեփական «Ախթամար» ճամբարը: Վարկային պարտավորությունները ժամանակին չկատարելու պատճառով բանկը դիմել է ՀՀ տնտեսական դատարան, որը վճիռ է կայացրել 438 267 ԱՄՆ դոլարի գումարը բռնագանձելու և այն Արայիկ Մարությանին պատկանող «Ախթամար» ճամբարի վրա տարածելու վերաբերյալ: ԴԱՀԿ Գեղարքունիքի մարզի ստորաբաժանումը հարուցել է կատարողական վարույթ, որի շրջանակներում ճամբարը գնահատել է ընդամենը 32,132.0 հազ. դրամ: ԴԱՀԿ-ի կողմից ճամբարը գնահատված արժեքի 75 %-ով հարկադիր աճուրդով իրացնելու մասին: «Փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից գույքը վերագնահատվել է 111,000.0 հազ. դրամ և հարկադիր աճուրդով իրացվել 117.500.0 հազ. դրամով, որից բանկին վարկի դիմաց փոխանցվել է 113.975.0 հազ. դրամ: Օրենսդրությամբ սահմանված կարգով և ժամկետներում չեն բողոքարկվել հարկադիր կատարողի որոշումները և գույքն իրացվել է, առքուվաճառքի գործարքը դատական կարգով նույնպես չի վիճարկվել: Հետագայում, բանկի պարտքի մարման համար 2003 թ. նոյեմբերի 26-ին կնքված ցեսիայի պայմանագրով վարկի պարտքի պահանջի իրավունքն անցել է Նախարարությանը, ՀՀ տնտեսական դատարանի 20.01.2005 թվականին կայացրած վճռով «Սևանի հրաշք» ՍՊԸ-ն սնանկ է ճանաչվել, իսկ նրա սնանկության վարույթն ավարտվել է՝ գույք չունենալու հիմքով:

«Լինսի» վարկային ծրագրերի շրջանակներում «Ագրիներս» ԲԲԸ-ն 16.06.1999 թ. 486,000.0 հազ. դրամ վարկի դիմաց գրավադրել է ջերմային տնտեսությունը, որը գրավադրման պահին՝ 1999 թ., գնահատվել է 1.8 մլն ԱՄՆ դոլար: Նշված գրավի դիմաց Համաշխարհային բանկի «Ձեռնարկությունների զարգացման» վարկային ծրագրերի շրջանակներում «Կրեդիտ Երևան բանկ» ՍՊԸ ընկերությունը «Ագրիներս» ԲԲԸ-ին տրամադրել է նաև 2-րդ վարկը՝ 496.122 ԱՄՆ դոլար գումարով, որը հետագայում ցեսիայի պայմանագրով նույնպես անցել է ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությանը: Հետագայում՝ 2000 թ., նույն անշարժ գույքի գրավով «Ագրիներս» ԲԲԸ-ի հետ փոխկապակցված «Ֆիորա», «Վեգետա» և «Ջերմբույս» ՍՊԸ-ները «Կրեդիտ Երևան բանկ» ՍՊԸ-ից ստացել են նաև 567,000.0 հազ. դրամ ընդհանուր գումարով վարկ:

15.07.2003 թ. և 26.11.2003 թ. «Կրեդիտ Երևան բանկ» ՍՊԸ ընկերության և Նախարարության միջև կնքված ցեսիայի պայմանագրերով «Ագրիներս» ԲԲԸ-ի, «Ֆիորա», «Վեգետա», «Ջերմբույս» և «Կենսաջուր» ՍՊԸ-ների պարտքի հանրագումարը կազմել է 1,755.967.4 հազ. դրամ:

Վարկային բոլոր պայմանագրերով գրավադրված ջերմային տնտեսությունը վարկերը հատկացնելու պահին գնահատվել էր 3.3 մլն ԱՄՆ դոլար, որը սակայն «Ակցեռն» ՍՊԸ-ի կողմից 2003 թ. գնահատվել է ընդամենը 696,000.0 հազ. դրամ: Նախարարությունը 25.12.2003 թ. տվել է իր համաձայնությունը հիշյալ սուբյեկտների գրավադրված գույքը մինչև 1.0 մլն ԱՄՆ դոլարով վաճառելու համար: 22.05.2004 թ. ջերմային տնտեսությունը 273,500.0 հազ. դրամով օտարվել է «Ալկամար» ՍՊԸ-ին,

կամ գրավի պայմանագրով գնահատված գումարի 1/4-ի, իսկ 2003 թ. գնահատված շուկայական արժեքի 1/3-ի չափով:

Լինսի վարկային ծրագրերի շրջանակներում 20.07.2000 թ. «Արդշինբանկ» ԲԲԸ-ի կողմից «Կոնստանտ» ՍՊԸ-ին տրամադրվել է 270.000.0 հազ. դրամի վարկ: 25.12.2002 թ. կնքված ցեսիայի պայմանագրով 266,851.7 հազ. դրամ գումարի պահանջի իրավունքը զիջվել է Նախարարությանը:

ՀՀ տնտեսական դատարանի կողմից 12.09.2003 թ. տրված կատարողական թերթի համաձայն՝ ԴԱՀԿ ծառայությունն արգելանք է դրել ընկերության գույքի և դրամական միջոցների վրա: 23.10.2003 թ. ՀՀ տնտեսական դատարանի վճռով որոշվել է «Կոնստանտ» ՍՊԸ-ից հոգուտ պետությունների բռնագանձել 319,058.6 հազ. դրամ: Նշված վճռով ՀՀ ԱՆ ԴԱՀԿ ծառայության Արարատի մարզի ստորաբաժանումում 05.12.2003 թ. հարուցվել է կատարողական վարույթ, «Կոնստանտ» ՍՊԸ-ին պատկանող ձկնաբուծական համալիրի վրա արգելանք է դրվել: Ապրանքագիտական փորձաքննության արդյունքներով 12.12.2003 թ. ձկնաբուծական համալիրի շուկայական արժեքը գնահատվել է ընդամենը 60,000.0 հազ. դրամ, նույն օրը՝ 12.12.2003 թ. ԴԱՀԿ ծառայության հարկադիր կատարողի կողմից որոշում է կայացվել արգելադրված գույքը հարկադիր աճուրդով իրացնելու մասին և նույն օրը այդ մասին Նախարարությունը ծանուցվել է, իսկ աճուրդի հայտարարությունը նույն օրը տպագրվել է ԴԱՀԿ-ի «Տեղեկագիր» պաշտոնաթերթում: Արդյունքում, 60,000.0 հազ. դրամ գնահատված շուկայական արժեքով ձկնաբուծական համալիրը 45.000.0 հազ. դրամով դրվել է հրապարակային աճուրդի: Նախարարությունը չի վիճարկել իրացման հետ կապված բոլոր գործողությունները և հետ չի վերցրել կատարողական թերթերը: 23.12.2003 թ. աճուրդը կայացել է և գրանցված միակ գնորդը՝ «Շամպայն գինիների գործարան» ՓԲԸ-ն, ձկնային համալիրը ձեռք է բերել ընդամենը 48.0 մլն դրամ գումարով՝ դրա 102,015,184 դրամ կադաստրային արժեքի պայմաններում:

ՀՀ ոստիկանության քննչական վարչությունում քննվող քրեական գործի նախաքննության շրջանակներում 2004 թ. նշանակվել է կրկնակի ապրանքագիտական փորձաքննություն: Նախաձեռնողի առաջադրանքին համապատասխան գնահատման ժամանակ ձկնաբուծարանը դիտարկվել է որպես գործող տնտեսություն՝ գնահատվելով 505,000.0 հազ. դրամ, որից 60,000.0 հազ. դրամը որպես հիմնական և շրջանառու միջոցների, իսկ 455.0 մլն դրամը՝ որպես հնգամյա բիզնես ծրագրի շրջանակներում ձևավորված տնտեսության արժեք: Այլ կերպ, ձկնաբուծարանի համալիրը վաճառվել է որպես անշարժ և շարժական գույք՝ շուկայական արժեքի շուրջ 10.0 %-ով: «Կոնստանտ» ՍՊԸ-ի հայցն ընդդեմ ԴԱՀԿ ծառայության և «Շամպայն գինիների գործարան» ԲԲԸ-ի ՀՀ տնտեսական դատարանի կողմից 15.02.2005 թ. մերժվել է:

Փաստորեն, «Արա Մարության» ՍՊԸ-ի՝ «Սևան-2» հանգստյան համալիրի, «Սևանի հրաշք» ՍՊԸ-ի՝ «Ախթամար» ճամբարի, «Ագրիներս» ԲԲԸ-ի, «Ֆիորա», «Վեգետա», «Ջերմբույս» ՍՊԸ-ների՝ էջմիածնի ջերմային տնտեսության, «Կոնստանտ» ՍՊԸ-ի՝ ձկնաբուծական համալիրի, «Կոնսուլ» ՍՊԸ-ի, «Երևակ» ՍՊԸ-ի գործերով որպես պահանջատեր հանդես եկած բանկերը կամ Նախարարությունը չեն վիճարկել գնահատման արդյունքները և հետ չեն վերցրել կատարողական թերթերը, որի արդյունքում հիմնականում կրկնաճուրղներից հետո գույքն իրացվել է սկզբնական գնահատված արժեքից զգալի ցածր գներով:

2009 թվականի տարեսկզբին առկա 13,508,761.9 հազ. դրամի ժամկետանց պարտավորություններից 12,004,004.1 հազ. դրամը, կամ 88.9 %-ը, գնահատվել է անհուսալի: Ըստ առանձին տնտեսավարող սուբյեկտների, անհուսալի համարվող բյուջետային վարկերի և ցեսիայի պայմանագրերով զիջված գումարների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է 7-րդ հավելվածում:

Մետաղափորձական վերահսկողության տեսչության կողմից իր կանոնադրական խնդիրների և գործառույթների իրականացման վերաբերյալ

Նախարարության աշխատակազմի Մետաղափորձական վերահսկողության տեսչությունը (այսուհետ՝ Տեսչություն) իր գործունեությունն իրականացրել է ՀՀ կառավարության 2006 թ. դեկտեմբերի 14-ի «ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի մետաղափորձական վերահսկողության տեսչության կանոնադրությունը և կառուցվածքը հաստատելու մասին» թիվ 1860-Ն որոշմամբ սահմանված իրավասությունների շրջանակներում:

Տեսչության կողմից իր կանոնադրական խնդիրների և գործառույթների իրականացման նկատմամբ վերահսկողությամբ պարզվել է հետևյալը:

Կանոնադրության պահանջներին համապատասխան Տեսչությունը պետք է իրականացներ փաստաթղթային հսկողություն և տեղում ստուգումներ՝ թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշում կամ հարգադրոշմում իրականացնող սուբյեկտների կողմից ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների ու պայմանների պահպանման նկատմամբ: Հաշվետու ժամանակաշրջանում Տեսչությունը թվով 10 լիցենզավորված կազմակերպություններից ստուգումներն իրականացրել է 5-ում:

Տեսչության կարևոր գործառույթներից է հսկողության իրականացումը թանկարժեք մետաղներից պատրաստված ոսկերչական և այլ կենցաղային իրերի մանրածախ առքուվաճառքի տարածքներում թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգի և հարգադրոշմի համապատասխանության, օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների ու պայմանների պահպանման նկատմամբ:

«Թանկարժեք մետաղների մասին» ՀՀ օրենքի կիրարկումն ապահովող իրավական ակտերի ընդունմամբ Տեսչությունը 2007 թվականի սեպտեմբերից մինչև տարեվերջ ստուգումներ է կատարել մանրածախ առքուվաճառք իրականացնող թվով 19 տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ: Ստուգումների արդյունքներով խախտումների վերաբերյալ Տեսչության ներկայացմամբ՝ ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարի հրամաններով նշանակվել են 1,050.0 հազ. դրամի, իսկ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքով՝ 700.0 հազ. դրամի տուգանքներ: 2008 թվականին 1300 տնտեսավարող սուբյեկտներից ստուգումներ են իրականացվել թվով 132-ի մոտ, որոնցից 82-ում են արձանագրվել «Թանկարժեք մետաղների մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների խախտումներ՝ 8,350.0 հազ. դրամի չափով:

Վերահսկողության շրջանակներում դիտարկվող բնագավառում ընտրանքային կարգով կատարված ստուգայցերը ցույց են տվել, որ «Պրիմգոլդ», «Կրիստալ» ՍՊԸ-ները, «Ջասա» ՓԲԸ-ն և «Անի Մարկոսյան» ԱԶ-ն (GIANI) չեն ապահովել «Թանկարժեք մետաղների մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ մասերի պահանջների կատարումը, որն արձանագրվել է նաև ամենամյա տեսչական ստուգումներով: Տեսչության հաշվետվությունների և նշված սուբյեկտների կողմից ներկայացված տեղեկատվության համաձայն՝ տվյալ խախտումները կրել են պարբերական բնույթ և չեն վերացվել, ավելին, տնտեսավարող սուբյեկտները հրաժարվել են բացահայտված խախտումների վերացումից:

Հատկանշական է, որ այս պարագայում Տեսչությունը կարող էր օգտվել հիշատակված օրենքի հոդված 13-ի 5-րդ մասով իրեն ընձեռած հնարավորությունից և կրկնակի ստուգումներով խստացնել պատժամիջոցը՝ տուգանքի գումարը 300.0 հազ. դրամով ավելացնելու միջոցով, որը չի կատարվել: Ստուգումների տարեկան ծրագրերի վերլուծությունը վկայում է նաև, որ նախորդ տարում տուգանքի ենթարկված սուբյեկտների մոտ հերթական ստուգման համար ընտրվել է նախորդ տարվա ստուգման իրականացման սկիզբը գերազանցող ժամկետը:

ՀՀ վերահսկիչ պալատի նախագահի հրամանների հիման վրա «Պրիմգոլը» ՍՊԸ-ի, «ԶԱՍԱ» ՓԲԸ-ի և «Անի Մարկոսյան» ԱԶ-ի մոտ իրականացվել են հանդիպակաց ստուգումներ, որոնց արդյունքներով արձանագրվել են մի շարք խախտումներ: Մասնավորապես, հիշյալ սուբյեկտների մոտ ընտրանքային կարգով ստուգված իրերի վրա բացակայել են հիշյալ օրենքով սահմանված կարգով հաստատված հարգադրոշմը, տարբերանիշը և պիտակները, որը նրանց ներկայացրած տեղեկատվության համաձայն՝ բացատրվում է արտասահմանից ներմուծված ապրանքների վրա արտադրող երկրի հարգերի և կոդերի առկայությամբ: Սակայն ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեից ստացված տեղեկատվությամբ պարզվել է, որ 2007-2009 թթ. տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից մանրածախ առևտրի միջոցով իրացված ոսկյա իրերի ծավալները էականորեն գերազանցել են ՀՀ ներմուծված իրերի քանակական ցուցանիշները:

Փաստորեն, «Պրիմգոլը» ՍՊԸ-ն, «ԶԱՍԱ» ՓԲԸ-ն և «Անի Մարկոսյան» ԱԶ-ն չեն ապահովել «Թանկարժեք մետաղների մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ մասերի պահանջների կատարումը: Միաժամանակ, նրանց կողմից խախտվել են նաև «Թանկարժեք մետաղների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջը, ըստ որի ՀՀ մաքսային օրենսգրքով սահմանված «ներմուծում՝ ազատ շրջանառության համար» ռեժիմով ներմուծված թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերը ենթակա են օրենքով սահմանված հարգորոշման և հարգադրոշմման:

Տեսչության կողմից լիարժեք չեն իրականացվել մանրածախ առքուվաճառք իրականացնող սուբյեկտների մոտ ստուգումները և զգալի թվով տնտեսավարող սուբյեկտներ դուրս են մնացել հսկողության դաշտից:

Տեսչությունը պետք է հսկողություն իրականացներ պետական մարմիններում, պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների հաշվեկշիռներում հաշվառված թանկարժեք մետաղների, քարերի, դրանցից պատրաստված իրերի, թանկարժեք մետաղներ պարունակող մեքենաների, սարքավորումների հաշվառման, պահպանման, ինչպես նաև թանկարժեք մետաղների և թանկարժեք քարերից ջարդոնի և թափոնի հավաքման, հաշվառման և հանձնման նկատմամբ: 2007 թվականին նման ստուգումներ չեն իրականացվել, իսկ 2008 թվականին գործող թվով 31 կազմակերպությունից տարեկան ստուգումներով ընդգրկվել է 8-ը:

Այսպիսով, Տեսչությունը հաշվետու ժամանակաշրջանում իր կանոնադրական խնդիրները և գործառնությունները լիարժեք չի իրականացրել, այդ նպատակով չի ապահովել իր ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումը: 2008 թվականին Տեսչության անձնակազմի պահպանման վրա կատարված ծախսերի հանրագումարը կազմել է շուրջ 20,000.0 հազ. դրամ, իսկ արձանագրված խախտումների դիմաց գումարը՝ 8,350.0 հազ. դրամ, որը կազմել է ծախսերի 41.8 %-ը: Տվյալ ցուցանիշը՝ արդյունավետության գնահատման տեսանկյունից, վկայում է այն մասին, որ Տեսչությունը դեռևս բավարար չափով չի իրականացնում իր կանոնադրությամբ ամրագրված գործառնությունները, որն արդյունք է նաև Նախարարության կողմից իր ստորաբաժանման նկատմամբ ոչ պատշաճ հսկողության ու պահանջկոտության:

Նախարարության կողմից 2007 և 2008 թվականների ծախսային ծրագրերի կատարման վերաբերյալ

Համաձայն ներկայացված տեղեկատվության՝ 2007 թ. տարեկան բյուջեով Նախարարության կողմից նախատեսվել է իրականացնել 58,560,896.0 հազ. դրամի տարաբնույթ ծախսային ծրագրեր: Տարվա ընթացքում կատարված ճշգրտումների արդյունքում ծախսերն ավելացել են 17,147,777.0 դրամով՝ կազմելով

75,708,673.0 հազ. դրամ, կամ սկզբնական նախահաշվի համեմատ արձանագրվել է 29.3 %-ի աճ: Դրամարկղային ծախսն իրականացվել է 73,659,236.8 հազ. դրամ ծավալով, կամ կատարողականը կազմել է 97.3 %: Միաժամանակ, արձանագրվել են կատարողականների տարբեր աստիճաններ, այսպես, «Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Աղքատության հաղթահարման աջակցության Երրորդ վարկի նախապատրաստման դրամաշնորհային» ծրագրով նախատեսված 26,775.0 հազ. դրամի դիմաց կատարողականը կազմել է 107,866.5 հազ. դրամ, կամ 402.9 %: Կատարողականի ամենացածր մակարդակն արձանագրվել է «Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Պետական հատվածի բարեփոխումներ» ծրագրով՝ նախատեսված 2,135,636.4 հազ. դրամի դիմաց դրամարկղային ծախսը կազմել է 749,955.3 հազ. դրամ, կամ ծրագիրը կատարվել է 35.1 %-ով:

Պատկերն էապես չի փոխվել նաև 2008 թվականին, այսպես, տարեկան ճշտված նախահաշիվը կազմել է 76,167,724.5 հազ. դրամ՝ 8,552,810.1 հազ. դրամով գերազանցելով ծրագրային ցուցանիշը: Դրամարկղային ծախսը կազմել է 73,776,560.3 հազ. դրամ, կամ ծրագիրը կատարվել է 96.5 %-ով: Ինչպես նախորդ տարի, ըստ առանձին ծրագրերի կատարողականներում նույնպես արձանագրվել են տարբեր աստիճաններ: Առավելագույն կատարողականն արձանագրվել է «Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Աղքատության հաղթահարման ռազմավարության հավատարմագրային հիմնադրամի երկրորդ սերնդի Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի մշակման, մոնիտորինգի և գնահատման համակարգի հզորացման» դրամաշնորհային ծրագրով՝ նախատեսված 32,516.0 հազ. դրամի դիմաց դրամարկղային ծախսը կազմել է 55,489.3 հազ. դրամ, կամ ծրագիրը կատարվել է 170.7 %-ով: Կատարողականի նվազագույն մակարդակն ապահովվել է «Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Պետական հատվածի հաշվապահական հաշվառման բարեփոխումների իրականացման» դրամաշնորհային ծրագրով՝ նախատեսված 86,720.2 հազ. դրամի դիմաց կատարողականը կազմել է 12,148.0 հազ. դրամ, կամ 14.0 %:

«Թանկարժեք մետաղների և թանկարժեք քարերի պետական գանձարան» գործակալության կողմից կանոնադրական խնդիրների և նպատակների իրականացման վերաբերյալ

Նախարարության «Թանկարժեք մետաղների և թանկարժեք քարերի պետական գանձարան» գործակալությունը (այսուհետ՝ Գանձարան) ստեղծվել է ՀՀ կառավարության 1992 թ. հունվարի 31-ի N 77 որոշմամբ, ՀՀ կառավարության 2003թ. մայիսի 2-ի թիվ 737-Ն որոշմամբ հաստատվել է Գանձարանի գործող կանոնադրությունը:

Գանձարանի գործունեության արդյունավետությունը գնահատելու նպատակով ուսումնասիրություններ են կատարվել իր կողմից կանոնադրական խնդիրների և գործառույթների իրականացման շուրջ, որոնց արդյունքներով արձանագրվել է հետևյալը.

- Գանձարանը չի ապահովել «Թանկարժեք մետաղների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված տեսակների թանկարժեք մետաղների և քարերի, դրանցից պատրաստված իրերի պետական պահուստներում կուտակման ծավալների գիտականորեն հիմնավորված չափորոշիչների մշակումը և ՀՀ կառավարության հաստատմանը ներկայացնելը:

- Թանկարժեք մետաղների և քարերի պետական պահուստների ձևավորման ու համալրման աշխատանքները կանոնակարգելու նպատակով Գանձարանի կողմից հեռանկարային ու տարեկան ծրագրերի նախագծեր չեն մշակվել և ՀՀ կառավարության հաստատմանը չեն ներկայացրել:

- Պետական մարմինների, պետական հիմնարկների, ՊՈԱԿ-ների և 100% պետական մասնակցությամբ իրավաբանական անձանց հաշվարկներում հաշվառված թանկարժեք մետաղների և քարերի, դրանցից պատրաստված իրերի հաշվառման ու կառավարման գործառույթը Գանձարանը լիարժեք չի իրականացրել՝ պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների քանակի վերաբերյալ հավաստի և ամբողջական տեղեկատվություն և վիճակագրական տվյալներ չունենալու, նրանց կողմից ներկայացվող հաշվետվությունների պատշաճ վերլուծություն չիրականացնելու պատճառով:

- Մասնավորեցման ենթակա կամ սնանկացման գործընթացում գտնվող պետական կամ 100 % պետական բաժնեմաս ունեցող կազմակերպությունների գույքի կազմում առկա թանկարժեք մետաղների և քարերի գնահատման ու սեփականության իրավունքի փոխանցման նպատակահարմարության վերաբերյալ Գանձարանը առաջարկություններ չի ներկայացրել, քանի որ մասն գործընթացներում չի ներգրավվել և չի տիրապետել այդ կազմակերպությունների մասին պահանջվող տեղեկատվությանը:

- Թանկարժեք մետաղների և քարերի արդյունավետ օգտագործման և տնտեսման նպատակով տարվող գիտահետազոտական և փորձարարական աշխատանքների, ստանդարտների մշակման, գիտության ու տեխնիկայի նորագույն նվաճումների և համաշխարհային առաջավոր փորձի արձատսավորման ուղղությամբ Գանձարանը գործունեություն չի իրականացրել:

Այսպիսով, Գանձարանը չի ապահովել իր կանոնադրական խնդիրների և նպատակների լիարժեք և ամբողջովին կատարումը, իսկ Նախարարությունը պահանջվող հսկողություն չի իրականացրել իր աշխատակազմի կառուցվածքում գործող Գանձարանի նկատմամբ:

ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության «Մետաղափորձական պալատ» ՊՈԱԿ-ին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից հատկացված միջոցների ծախսման մասին

ՀՀ կառավարության 2007 թվականի մարտի 7-ի թիվ 250-Ն որոշման 2-րդ կետի համաձայն, «Մետաղափորձական պալատ» ՊՈԱԿ-ի 2007 թվականի առաջին կիսամյակի ծախսերի ֆինանսավորումն ապահովելու նպատակով՝ նշված կազմակերպությանը գումար տրամադրելու համար ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությանը հատկացվել է 66,365.0 հազ. դրամ, որից՝ 2007 թվականի առաջին եռամսյակում՝ 45,279.0 հազ. դրամ, և երկրորդ եռամսյակում՝ 21,086.0 հազ. դրամ՝ ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեով նախատեսված ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդի հաշվին (բյուջետային ծախսերի տնտեսագիտական դասակարգման «Ընթացիկ ներքին այլ տրանսֆերտային վճարներ» հոդվածով):

Նախարարության և ՊՈԱԿ-ի միջև 2007 թվականի ապրիլի 27-ին կնքվել է նվիրատվության պայմանագիր, ըստ որի գումարային տեսքով տրամադրված նվիրատվությունը կազմել է 61,929.6 հազ. դրամ, իսկ գույքով տրամադրվածի արժեքը՝ 4,435.4 հազ. դրամ: Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ Նախարարության կողմից հաստատված՝ 2007 թվականի ծախսերի նախահաշվային ցուցանիշների և կատարողականների միջև առկա են շեղումներ: Մասնավորապես, «աշխատավարձ և աշխատավարձին հավասարեցված այլ վճարումներ» հոդվածով ծախսերը գերազանցվել են 1,445.2 հազ. դրամով, կամ 16.8 %-ով, իսկ «գրասենյակային ապրանքներ և նյութեր» և «հիմնական միջոցների ձեռքբերման ծախսեր» հոդվածներով փաստացի ծախսերը կատարվել են համապատասխանաբար՝ 16,9 և 61,9 %-ով: ՊՈԱԿ-ը տրամադրված գումարների հաշվին ձեռք է բերել մասն տրանսպորտային միջոց, որի համար ծախս չի նախատեսվել, սակայն իրականացվել է 3,740.0 հազ. դրամի չափով, ընդ որում, գնումների մասին օրենսդրության խախտմամբ՝ շուկայից: Տվյալ ծախսը որակվում է որպես ոչ նպատակային ծախս: Իսկ

ընդհանուր առմամբ, ՊՈԱԿ-ը 23,169.9 հազ. դրամի հիմնական միջոցների ու 3,740.0 հազ. դրամի տրանսպորտային միջոցի ձեռք բերման, ինչպես նաև 4,762.8 հազ. դրամի տարածքի վերանորոգման աշխատանքների կատարման ծախսերը (ընդամենը՝ 31,672.7 հազ. դրամ) իրականացրել է «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների խախտմամբ:

Նախարարությունը հսկողություն չի իրականացրել ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից իրեն հատկացված և «Մետաղափորձական պալատ» ՊՈԱԿ-ին տրամադրված գումարների օգտագործման նկատմամբ:

ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի ներքին աուդիտի գնահատման և ֆինանսական վերահսկողության վաչուքյան կողմից կանոնադրական խնդիրների և նպատակների իրականացման վերաբերյալ

ՀՀ ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի ներքին աուդիտի գնահատման և ֆինանսական վերահսկողության վաչուքյան (այսուհետ՝ Վարչություն) կողմից հաշվետու ժամանակաշրջանում կատարված աշխատանքների ուսումնասիրությամբ և վերլուծությամբ պազվել է հետևյալը:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Վարչությունն իր կանոնադրական խնդիրներից և նպատակներից ելնելով, ստուգումներ է իրականացրել ՀՀ վարչապետի 2007 թվականի փետրվարի 3-ի թիվ 82-Ա և դեկտեմբերի 26-ի թիվ 914-Ա որոշումներով հաստատված ՀՀ պետական բյուջեի կատարման նկատմամբ հսկողության 2007 և 2008 թվականների ծրագրերով, ծրագրերից դուրս՝ ՀՀ վարչապետի, ՀՀ ֆինանսների նախարարի համձնարարականների, ինչպես նաև իրավապահ մարմինների միջնորդությունների հիման վրա: 2007 և 2008 թվականներին իրականացվել է համապատասխանաբար՝ 382 և 344 ստուգում, որոնց արդյունքում արձանագրվել են 20,277,619.5 և 20,223,539.4 հազ. դրամի տարաբնույթ ֆինանսական խախտումներ: Ընդ որում, 2007 թվականին արձանագրվածից 16,665,169.9 հազ. դրամը՝ ՀՀ գլխավոր դատախազության պահանջով «Արարատ ոսկու արդյունահանման ձեռնարկություն» ՍՊԸ-ում, իսկ 2008 թվականին 8,754,626.0 հազ. դրամը՝ իրավապահ մարմինների պահանջով «Բջնի» հանքային ջրերի գործարանում և 3,578,313.6 հազ. դրամը՝ ծրագրով իրականացված ստուգումների արդյունքում մեկ անձի գծով արձանագրված խոշոր գումարներն են:

Հայտնաբերված խախտումների քանակի, դրանցում արձանագրված գումարների, վերականգնման/վերաձևակերպման ենթակա և վերականգնված/վերաձևակերպված գումարների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է 8-րդ հավելվածում:

2007 և 2008 թվականների ծրագրերի շրջանակներում իրականացված ստուգումների արդյունքում հայտնաբերված խախտումների դիմաց արձանագրված գումարները կազմել են համապատասխանաբար՝ 2,003,099.2 և 9,718,057.3 հազ. դրամ, որից վերականգնման/վերաձևակերպման ենթակա՝ 1,115,799.8 և 7,224,468.0 հազ. դրամը: Ընդհանուր առմամբ, ըստ տարիների, պետական բյուջե է վերականգնվել համապատասխանաբար՝ 325,645.3 և 1,354,586.2 հազ. դրամ կամ վերականգնման ենթակա գումարի 29.2 և 18.8 %:

Գանձելիության ցածր մակարդակը բնութագրող ցուցանիշներ են արձանագրվել հատկապես ընտրանքով ընդգրկված համայնքներում իրականացված հսկողության արդյունքներով: Օրինակ, Էջմիածնի քաղաքապետարանում արձանագրված և վերականգնման ենթակա 134,510.6 հազ. դրամից, Ավանի թաղապետարանում՝ 6,472.3 հազ. դրամից որևէ գումար չի վերականգնվել, ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարությունում արձանագրված 25199.1 հազ. դրամից վերականգնման ենթակա գումարը կազմել է 6,224.0 հազ. դրամ, որից վերականգնվել է 429.0 հազ. դրամը, Թալինի թաղապետարանում արձանագրված և

գանձման ենթակա 222,078.3 հազ. դրամից վերականգնվել է ընդամենը 810.1 հազ. դրամը, Ոստանի գյուղապետարանում արձանագրված և վերականգնման առաջադրված 15,428.8 հազ. դրամից վերականգնվել է 2,876.8 հազ. դրամը, Սևանի քաղաքապետարանում՝ 53,840.3 հազ. դրամից վերականգնվել է 1,810.1 հազ. դրամը, Կապանի քաղաքապետարանում՝ արձանագրված 205,285.0 հազ. դրամի խախտումների դիմաց վերականգնման առաջադրված 51,126.1 հազ. դրամից, ինչպես նաև Բերդավանի գյուղապետարանում արձանագրված և վերականգնման ենթակա 29,126.0 հազ. դրամից վերականգնում չի կատարվել:

Այսպիսով, 2007 թվականի ընթացքում իրականացված ստուգումների արդյունքում ընդհանուր առմամբ արձանագրված 20,277,619.5 հազ. դրամից վերականգնման ենթակա 7,066,471.9 հազ. դրամի ֆինանսական խախտումների դիմաց իրացումը կազմել է ընդամենը 352,940.3 հազ. դրամ, կամ 5.0 %, իսկ 2008 թվականին արձանագրված 20,223,539.4 հազ. դրամից վերականգնման ենթակա 17,717,138.3 հազ. դրամի խախտումների դիմաց՝ 1,802,818.0 հազ. դրամ, կամ 10.2 %:

Նշվածը վկայում է, որ Վարչության կողմից բավարար աշխատանք չի կատարվել արձանագրված գումարների վերականգնման ցուցանիշների բարելավման ուղղությամբ, պատշաճ հսկողություն չի իրականացվել հայտնաբերված խախտումների, թերությունների և բացթողումների վերացման ուղղությամբ համապատասխան պետական մարմինների կողմից ձեռնարկված միջոցների նկատմամբ:

Իրականացված ստուգումների ընթացքում արձանագրված խախտումներից առավել հաճախակի կրկնվողներից են եղել գումարների մասին ՀՀ օրենսդրության պահանջների զանազան խախտումները, որոնց ծավալները արձանագրվել են, սակայն վերականգնման կամ վերաձևակերպման ենթակա չեն համարվել: Վերականգնման կամ վերաձևակերպման ենթակա խախտումներ չեն համարվել նաև ստուգված կազմակերպությունների կողմից թույլ տրված գերաձախսերը, «Գանձապետական համակարգի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգի խախտումները, առանց ծախսերը լիարժեք հիմնավորող փաստաթղթերի փաստացի կատարված ծախսերը: Փաստորեն, 2007 և 2008 թվականներին ծրագրային ստուգումների արդյունքներով թվարկված խախտումներով պայմանավորված գումարները կազմել են համապատասխանաբար՝ 887,299.4 և 2,493,589.3 հազ. դրամ (կամ ընդհանուրի 44.3 և 34.5 %-ը), մինչդեռ կազմված ակտերում և Վարչության կողմից նախարարին ներկայացված զեկուցագրերում, որպես կանոն, չեն նախատեսվել ստուգված օբյեկտի ղեկավարության պատասխանատվությունը բարձրացնելուն կամ խախտումը վերացնելուն ուղղված հետագա գործողություններ: Օրինակ, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունում արձանագրված 38,782.5 հազ. դրամի «Գումարների մասին» ՀՀ օրենքի խախտումների դիմաց Վարչության զեկուցագրում ընդամենը առաջարկվել է գումարներն իրականացնել հիշյալ օրենքի պահանջներին համապատասխան: ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունում արձանագրվել և վերականգնման է առաջադրվել 45,954.9-ից 12,637.9 հազ. դրամը, ՀՀ քաղաքաշինության նախարարությունում համապատասխանաբար՝ 158,483.0-ից 2,066.4 հազ. դրամը, Սյունիքի մարզպետարանում՝ 15,642.9-ից 6,599.4 հազ. դրամը, Գեղարքունիքի մարզպետարանում՝ 112,167.2-ից 58,098.0 հազ. դրամը, Արարատի մարզպետարանում՝ 12,410.2-ից 2,258.3 հազ. դրամը, Երևանտրանս» ՓԲԸ-ում՝ 25,045.3-ից 4,276.5 հազ. դրամը, Դավթաշենի թաղապետարանում՝ 302,538.9-ից 59,688.2 հազ. դրամը, իսկ ՀՀ ԿԱ պետական գույքի կառավարման վարչությունում՝ 9,291.0 հազ. դրամից վերականգնման ենթակա գումար ընդհանրապես չի առաջադրվել: Ընդ որում, չնայած արձանագրված և վերականգնման ենթակա գումարների միջև առկա էական տարբերությունների, ակտերում ու զեկուցագրերում չվերականգնվող ֆինանսական միջոցների վերաբերյալ առաջարկություններ գրեթե տեղ չեն գտել:

Վարչության գործունեության ծրագրերի և հաշվետվությունների վերլուծությունը ցույց է տվել, որ տարեկան ծրագրերը կազմելիս և հսկողության ենթակա օբյեկտներն ընտրելիս պատշաճ տեղ չի հատկացվել Ֆինանսական և արդյունավետության հսկողության կարևորագույն՝ էականության և նպատակայնության սկզբունքների կիրառմանը: Տարեկան հաշվետվությունների համաձայն՝ հաշվետու ժամանակաշրջանում ավելի քան 200 կազմակերպություններում արձանագրվել են 500.0 հազ. դրամը չգերազանցող գումարի խախտումներ: Օրինակ, «Վանաձորի հակատուբերկուլյոզային դիսպանսեր» ՊՓԲԸ-ում արձանագրվել են 1.0, «Գյումրու շտապ բուժօգնության կայան» ՓԲԸ-ում՝ 3.5, «Երևանի Ա. Բաբաջանյանի անվ. երաժշտամանկավարժական քոլեջ» ՊՈԱԿ-ում 20.0, Մալիշկայի գյուղապետարանում՝ 27.1, «Գյումրու «Բեռլին» պոլիկլինիկա» ՓԲԸ-ում՝ 29.8, Զոլաքարի գյուղապետարանում՝ 41.9, հազ. դրամի խախտումներ: Հսկողության նման արդյունքներն արդյունք են այն բանի, որ Վարչությունն անհրաժեշտ աշխատանք չի իրականացրել ստուգման անվանացանկում գետեղվող օբյեկտներում հնարավոր ռիսկերի գնահատման, այդ նպատակով ներքին աուդիտի հնարավորությունների և ներուժի արդյունավետ օգտագործման ուղղությամբ:

ՀՀ կառավարության 05.12.2001 թվականի թիվ 1194 որոշման 7-րդ կետի համաձայն՝ ՓԲ ընկերությունների կողմից շահաբաժինների հաշվարկման, ժամանակին պետքյուջե վճարման, ինչպես նաև գուտ շահույթի բաշխման ճշտության նկատմամբ վերահսկողությունը վերապահվել է Նախարարությանը՝ ի դեմս Վարչության: Վերջինս իր կանոնադրությամբ ամրագրված գործառնությունների շրջանակներում պետք է իրականացներ շահաբաժինների հաշվարկման ճշտության և ժամանակին ՀՀ պետական բյուջե վճարման, ինչպես նաև գուտ շահույթի բաշխման ճշտության վերստուգում (ստուգում): Դիտարկվող տարիներին հաշվառված 462 ՓԲԸ-ներից Վարչության ստուգումներով ընդգրկվել է շուրջ 230-ը: Նրանցում արձանագրվել է 900.0 մլն դրամի վերականգնման ենթակա գումար, որի դիմաց իրացումը կազմել է 522.0 մլն դրամ, կամ 58.0%: Այդուհանդերձ, ընտրանքային կարգով առանձին ակտերի ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ շահաբաժինների հաշվարկման գործընթացում ընկերությունների կողմից կատարված ծախսերի նպատակայնությունը և ազդեցության աստիճանը գուտ շահույթի ցուցանիշի վրա չեն գնահատվել (օրինակ, Լոռու մարզի հոգենյարդաբանական դիսպանսեր, Սպիտակի պոլիկլինիկա և այլն): Սյունիքի մարզպետարանի առողջապահական ՓԲ ընկերություններում նույն թեմայի շուրջ իրականացված ստուգումների ընթացքում շեշտը դրվել է օրենսդրությամբ չսահմանված այնպիսի ցուցանիշի կատարողականի վրա, ինչպիսին «սահմանափակված» բյուջեն է: Ընդ որում, շահաբաժինների հաշվարկման ճշտության, պետական բյուջեի նկատմամբ պարտավորությունների կատարման վերաբերյալ որևէ գնահատական չի տրվել, իսկ առաջնային է համարվել գործակալության կողմից ընդունված կատարողականների դիմաց ֆինանսավորման ճշտությունը:

Ընդհանուր առմամբ, 01.01.2009 թ. դրությամբ շահաբաժինների գծով ընկերությունների աճողական ապառքը կազմել է 4,981,589.3 հազ. դրամ, սակայն տվյալ ցուցանիշն ամբողջությամբ չի արտացոլում իրական պատկերը, քանի որ հանրապետությունում հաշվառումից դուրս գտնվող ավելի քան 700 ընկերություններ դուրս են մնացել հսկողությունից այն դեպքում, երբ Վարչությունը 2008 թվականին ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունում իրականացրել է թեմատիկ ստուգում:

Վարչության տարեկան ծրագրերում անհրաժեշտ տեղ չի հատկացվել կանոնադրությամբ ամրագրված այնպիսի հիմնական խնդիրներին, ինչպիսիք են հոգոտ պետությանը բռնագրավված, տիրագորկ, նվիրատվությամբ և ժառանգության իրավունքով պետությանն անցած գույքի տնօրինման,

ինչպես նաև հարկային և ոչ հարկային պարտավորությունների դիմաց բռնագանձված գույքի իրացման աշխատանքների հսկողությունը: Ընդ որում, 2007 թվականին դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայությունում իրականացված ստուգմամբ հիմնականում ընդգրկվել են 2004 թվականի 2-րդ կիսամյակից մինչև 2007 թվականը ԴԱՀԿ ծառայության կողմից պետական բյուջեով նախատեսված ծախսերի կատարման, պետական պատվերի տեղադրման (գնումների գործընթացի) հարցերը: Հօգուտ պետությանը բռնագանձման ենթակա կատարողական վարույթների, «Բռնագրավված, հօգուտ պետությանը տիրագործված և ժառանգության իրավունքով պետությանն անցած», ինչպես նաև «Սեփականության իրավունքից հրաժարում՝ հօգուտ պետության» մաքսային ռեժիմներով բաց թողնված ապրանքների նյութական և դրամական արժեքների օգտագործման ուղղությամբ ծառայության աշխատանքների գնահատում չի իրականացվել:

ՀՀ վերահսկիչ պալատի կողմից ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի մաքսային ծառայությունում իրականացված վերահսկողության արդյունքներով, ի թիվս այլ խնդիրների, արձանագրվել է ՀՀ արդարադատության նախարարության ԴԱՀԿ ծառայությունում կատարողական վարույթներով գումարների գանձելիության ցածր արդյունավետությունը և ՀՀ կառավարությանն առաջարկվել է բարձրացնել ԴԱՀԿ-ի պատասխանատվությունը մաքսային պահեստներում առկա տիրագործված և ապրանքների ժամանակին իրացման, ինչպես նաև կատարողական վարույթներով գումարների գանձելիության մակարդակը, որոնց մասին Վարչության ակտում և զեկուցագրում որևէ անդրադարձ չի կատարվել:

Միաժամանակ, ուսումնասիրությամբ պարզվել է, որ Վարչության հսկողության ծրագրերում ընդգրկվել են նաև տեղական ինքնակառավարման մարմինների բյուջեների կատարման ստուգումներ (2007-2008 թվականներին համապատասխանաբար՝ 82 և 80 ստուգում), որոնք իրականացվել են Վարչության կանոնադրության 5-րդ բաժնի ը) կետի համաձայն, որով ՀՀ կառավարությանը վերապահված լիազորությունների շրջանակներում համայնքներում իրականացվում են ֆինանսատնտեսական ստուգումներ, տեղական ինքնակառավարման մարմիններին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվող հատկացումների հաշվարկման համար ներկայացվող տվյալների արժանահավատության պարզում: Փաստորեն, Վարչության կանոնադրությունը չի բխել ՀՀ օրենսդրությամբ Վարչությանը վերապահված իրավասություններից:

Այսպես, «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 68¹ հոդվածով համայնքի սեփականության և բյուջեի միջոցների օգտագործման նկատմամբ, բացի ավագանուց, վերահսկողություն են իրականացնում նաև ՀՀ վերահսկիչ պալատը՝ օրենքով սահմանված կարգով, իսկ նույն օրենքի 77¹ հոդվածով համայնքի ավագանու և նրա ղեկավարի կողմից իրականացվող բյուջետային կամ ֆինանսատնտեսական գործունեության նկատմամբ հսկողությունն իրականացվում է «Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով: Իր հերթին, «Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 34-րդ հոդվածի 2¹ մասով սահմանված են համայնքի բյուջեի կատարման վերահսկողության գործում ՀՀ կառավարության գործառնությունների շրջանակները, այն է՝ պետական բյուջեից համայնքներին տրված նպատակային հատկացումների (սուբվենցիաների, պետական գույքի մասնավորեցումից համայնքի բյուջե մասհանված գումարների, պետության կողմից համայնքին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ծախսերի ֆինանսավորման նպատակով տրված միջոցների) օգտագործման, ինչպես նաև պետբյուջեից և այլ աղբյուրներից ներգրավված փոխառու

միջոցների օգտագործման և դրանց մարման ծրագրի նկատմամբ՝ իր կողմից սահմանված կարգով պետական կառավարման լիազոր մարմնի միջոցով:

Իրականում Վարչության կողմից հսկողությունն իրականացվել է ոչ միայն նշված, այլև բյուջեի եկամուտների ձևավորման և ծախսերի կատարման հարցերի շուրջ, որոնք դուրս են եկել Վարչության լիազորությունների շրջանակներից: Ընտրանքային կարգով առանձին ակտերի ուսումնասիրությունից պարզվել է, որ դրանցում գերիշխել են բյուջեի մուտքերի հավաքագրման և ծախսերի կատարման վերաբերյալ տեղեկությունները: Օրինակ, Կարբիի գյուղապետարանում հսկողության արդյունքներով կազմված ակտում մանրամասն վերլուծության են ենթարկվել բյուջեի կատարմանն առնչվող հարցերը, մինչդեռ համայնքին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից հատկացված միջոցների ծախսման նպատակայնության և արդյունավետության խնդիրները ուշադրության չեն արժանացել՝ չնայած սույն վերահսկողության շրջանակներում իրականացված ուսումնասիրությունների արդյունքներով արձանագրված խախտումների, որոնք հանգում են հետևյալին:

ՀՀ կառավարության 2007 թվականի սեպտեմբերի 6-ի թիվ 1004-Ն որոշման 5-րդ կետի համաձայն՝ ՀՀ Արագածոտնի մարզի Կարբիի գյուղական համայնքի բնականոն գործունեությանն աջակցելու նպատակով համայնքի բյուջեին տրամադրելու համար ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությանը 2007 թվականի չորրորդ եռամսյակում հատկացվել է 15,000.0 հազ. դրամ՝ ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեով նախատեսված ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդի հաշվին (բյուջետային ծախսերի տնտեսագիտական դասակարգման «Ընթացիկ ներքին այլ տրանսֆերտային վճարներ» հոդվածով): Հատկացված միջոցների հաշվին կատարված ծախսերի ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է, որ Կարբիի համայնքի կողմից «Ժեմա» ՍՊԸ-ին հատկացված 3,580.0 հազ. դրամը չհիմնավորված, «Ֆիզ-տեղ» ՍՊԸ-ի հետ 7,500.0 հազ. դրամի ծախսը՝ ոչ նպատակային, իսկ դպրոցի պարտքերի մարմանն ուղղված 600.0 հազ. դրամը՝ անարդյունավետ ծախսեր են:

Որոշ համայնքներում (Ավանի համայնք և Ջերմուկի քաղաքապետարան) բյուջետային ծախսերի գնահատման հիմքում ընկած ցուցանիշների ընտրանքը չի ապահովել ստուգման բավարար օբյեկտիվությունը: Այսպես, ստուգման շրջանակներում տվյալ համայնքներում սանմաքրման, ճանապարհների վերանորոգման, բնակկոմունալ տնտեսության պահպանման, արտաքին լուսավորության, կանաչապատման և վառելիքաէներգետիկ ռեսուրսների համար ծախսերը դուրս են մնացել գնահատումից, մինչդեռ դրանք ցանկացած համայնքի ամենաածախսատար ոլորտներից են:

Գյումրիի քաղաքապետարանում ստուգմամբ արձանագրվել է, որ անշարժ գույքի շուկայական արժեքի գնահատումը կատարվել է միայն շինությունների կամ տարածքների համար՝ առանց դրանց զբաղեցրած հողատարածքների: Ըստ կազմված ակտի, վերջիններս չեն վերագնահատվել և կադաստրային արժեքով ուղղակի վաճառքի ձևով օտարվել են մույն սեփականատերերին, որը բացասաբար է անդրադարձել համայնքի բյուջեի մուտքերի վրա: Նման երևույթի նկարագրությունը, սակայն, չի ուղղորդվել պակաս հավաքագրված գումարների հաշվարկով կամ գնահատմամբ, իսկ իրականացված գործարքներից լրացուցիչ մուտքեր չեն արձանագրվել:

Միաժամանակ, տարեկան հաշվետվություններում ներկայացված են համայնքների հսկողության արդյունքները, որոնցից երևում է, որ թվով 31 համայնքում արձանագրվել են մինչև 500.0 հազ. դրամի խախտումներ (Մալիշկայի գյուղապետարան՝ 27.1, Զոլաքարի գյուղապետարան՝ 41.9, Մերձավանի գյուղապետարան՝ 125.0, Բաղրամյանի գյուղապետարան՝ 125.2, Հաղարծինի գյուղապետարան՝ 155.0, Մեղրու քաղաքապետարան՝ 217.0, Ճամբարակի քաղաքապետարան՝ 260.0, Քաջարանի

քաղաքապետարան՝ 331.0, Նոր Հաճնի քաղաքապետարան՝ 363.0 հազ. դրամ): Ընդհանուր առմամբ, հաշվետու ժամանակաշրջանում արձանագրվել է 3,311,953.1 հազ. դրամ, որից ենթակա է վճարման 2,006,371.2 հազ. դրամ, իսկ վերականգնվել է 459,102.0 հազ. դրամ, կամ գանձելիությունը կազմել է 22.8 %:

Ընտրանքային կարգով Վարչության կողմից իրականացված ստուգումների ակտերի ուսումնասիրությամբ ի հայտ եկած թերությունների շարքին են դասվում դրանց բովանդակությունը և հայտնաբերված խախտումների շուրջ կատարված եզրահանգումները: Ակտերի մի մասում ստուգման ենթակա հարցերը չեն համապատասխանում փաստացի ստուգված հարցերին: Մի խումբ ակտերում հայտնաբերված նույն խախտման նկատմամբ ցուցաբերվել է երկակի մոտեցում, որն առավել ակնհայտ է համայնքներում ստուգման արդյունքներով տարբեր տուրքի տեսակներով արձանագրված ապառքների վերականգնման հարցում: Մասնավորապես, Էջմիածնի քաղաքապետարանում իրականացված վերահսկողության արդյունքում արձանագրվել է, որ 2004 թ. 2-րդ եռամսյակից 2007 թ. 9 ամիսների ընթացքում վարձակալությամբ տրված ոչ գյուղատնտեսական նշանակության հողերի դիմաց ապառքը կազմել է 4,230.5 հազ. դրամ, իսկ գյուղատնտեսական նշանակության հողերի վարձավճարի դիմաց՝ 130,280,1 հազ. դրամ: Արդյունքում քաղաքապետարանին առաջադրվել է 134,510.6 հազ. դրամի չափով գումարի վերականգնում, մինչդեռ Սարուխանի գյուղապետարանին ընդամենը առաջարկվել է պակաս գանձված տեղական տուրքերը գանձելու ուղղությամբ միջոցառումներ ձեռնարկել: Դրան հակառակ, Արմավիրի մարզի Քարակերտ և Մերձավան համայնքներին տեղական տուրքերի գծով չկատարված պարտավորությունների վերաբերյալ ոչ ակտերում, ոչ էլ գեկուցագրերում որևէ հանձնարարական չի տրվել:

«Զվարթնոց» մաքսատանը ստուգման ենթակա հարցերում ընդգրկվել է բյուջետային եկամուտների հավաքագրման բնագավառում մաքսատան «լիազորությունների աշխատանքների» կատարման վիճակի գնահատում, որը չի իրականացվել: ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությունում՝ նախարարի հրամանի համաձայն իրականացված ստուգման շրջանակներում, ի թիվս այլ հարցերի, պետք է գնահատվեին նաև գնումների գործընթացի ճշտության և օրինականության, արտաբյուջետային միջոցների գոյացման և օգտագործման ուղղությամբ կատարված աշխատանքները, մինչդեռ ակտում տեղ է գտել միայն արտաբյուջետային միջոցների գոյացման աղբյուրների բացակայության մասին եզրակացությունը, իսկ այդ միջոցների ծախսմանը, ինչպես նաև գնումների մասին օրենսդրության պահանջների կատարմանն առնչվող հարցերին անդրադարձ չի կատարվել: ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունում՝ առանց նախնական դիտարկման, իրականացվող ստուգմամբ նախատեսվել էր արտաբյուջետային միջոցների գոյացման և օգտագործման հարցի ուսումնասիրություն, որը, ըստ ներկայացված ակտի, չի իրականացվել նման միջոցների բացակայության պատճառով:

Վարչությունը չի ապահովել ՀՀ կառավարության 11.07.2002 թ. թիվ 1112-Ն որոշման 13-րդ կետի պահանջի լիարժեք կատարումը, ըստ որի պարտավոր էր տարեկան հաշվետվությունների հետ միասին ներկայացնել հսկողության ընթացքում հայտնաբերված անհամապատասխանությունների, թերությունների և խախտումների, ինչպես նաև պետությանը պատճառված վնասների վերականգնման համար իրականացվող միջոցառումների վերաբերյալ առաջարկություններ: Փոխարենը, Վարչությունն իր համար մշակել և առաջնորդվել է յուրօրինակ ընթացակարգով, ըստ որի ակտերում տեղ են գտնում լոկ արձանագրված փաստերը՝ առանց դրանց վերլուծության, գնահատման, պատճառների, հետևանքների և եզրահանգումների ներկայացման, իսկ ձեռնարկվելիք միջոցառումները և առաջարկությունները՝ առանձին գեկուցագրերով, ուղղվում են նախարարին: Նման ընթացակարգը չի համապատասխանում

փաստաթղթաշրջանառության արդի պահանջներին՝ նվազեցնելով ստուգման արդյունքների թափանցիկությունը, արժեքը և որակը:

ՀՀ կառավարության 11.07.2002 թ. թիվ 1112-Ն որոշման 6-րդ կետի համաձայն՝ Ծրագրով սահմանվում է հսկողության շրջանակներում ծրագրային ստուգումների անցկացման ժամանակացույցի ներկայացում, որը Վարչության կողմից չի ապահովվել:

Վարչության հիմնական գործառնություններից է նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, նրանց ենթակա հիմնարկներում և ոչ առևտրային կազմակերպություններում ներքին աուդիտի համակարգի ներդրումը: Վարչության ամփոփ հաշվետվություններում արտացոլված ցուցանիշները վկայում են, որ ներքին աուդիտի տարեկան ծրագրերի կազմման ու հաստատման, աուդիտորական հաշվետվությունների ներկայացման և դրանց ժամկետների պահպանման գործում առկա են որոշակի թերություններ: Մասնավորապես, 2007 թվականին 103 մարմիններում ներքին աուդիտի ենթակա 864 օբյեկտներից աուդիտ են անցել և հաշվետվություն ներկայացրել ընդամենը 387: 2008 թվականին թվով 110 մարմիններից ծրագրեր են ունեցել 64-ը, իսկ հաշվետվություններ՝ 51-ը: Ծրագրերում առկա 823 օբյեկտներից հաշվետվություն ունեցողների թիվը կազմել է 556: Բացի նշվածից, մի շարք մարմիններ չեն հաստատել և սահմանված կարգով ու ժամկետներում Նախարարություն չեն ներկայացրել ներքին աուդիտի ծրագրերը և հաշվետվությունները:

Թեև Վարչության կողմից Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի կատարման նկատմամբ հսկողության տարեկան ծրագրով, ինչպես նաև ծրագրից դուրս կատարված ստուգումների ընթացքում ստուգման ենթակա հարցերի շարքում ընդգրկել են ներքին աուդիտի համակարգի առկայության, համապատասխան կադրերով ապահովվածության և ներքին աուդիտի հաստատված և համաձայնեցված ծրագրերով նախատեսված աշխատանքների կատարման վերաբերյալ հարցեր, այդուհանդերձ, ընտրանքային ստուգումները վկայում են, որ ձեռնարկված միջոցները դեռևս բավարար չեն ներքին աուդիտի համակարգի պատշաճ արդյունավետությունն ապահովելու համար: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ «Ներքին աուդիտի մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը արդեն իսկ անցել է առաջին ընթերցման փուլը, Վարչությունը դեռևս բավարար միջոցներ չի ձեռնարկել իր աշխատանքները նոր պահանջներին համապատասխան վերակառուցելու և առաջադրված խնդիրների լուծման համար կառուցողական և մեթոդական անհրաժեշտ հիմքեր ստեղծելու ուղղությամբ:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

- 2007 թվականի ՀՀ պետական բյուջեով Նախարարության կողմից նախատեսվել է հավաքագրել 3,308,958.8 հազ. դրամի եկամուտ, փաստացի հավաքագրվել է 8,220,336.1 հազ. դրամ: Առանձին եկամտատեսակների գծով չծրագրավորված մուտքերը կազմել են 4,329,026.0 հազ. դրամ, որի հաշվառմամբ բյուջետային եկամուտների կատարողականը կազմել է 117.6 %: 2008 թվականին Նախարարության կողմից նախատեսվել է ապահովել 2,972,418.0 հազ. դրամի ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտ, փաստացի հավաքագրվել է 9,442,427.9 հազ. դրամ, կամ տարեկան ծրագիրը կատարվել է 317.7 %-ով: Հավաքագրված եկամուտների վերլուծությամբ արձանագրվել են դրանց կատարման տարբեր մակարդակներ: 2007 թվականին բանկերում և այլ ֆինանսավարկային հաստատություններում բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարների գծով եկամուտներ չեն ծրագրավորվել, սակայն փաստացի հավաքագրվել են 4,322,039.0 հազ. դրամի չափով:

Նման կատարողականի պարագայում 2008 թվականին նախատեսվել են 350,000.0 հազ. դրամի մուտքեր, որի դիմաց փաստացի հավաքագրվել է 6,482,913.4 հազ. դրամ:

- Պետական կառավարման համապատասխան մարմինների կողմից անհրաժեշտ վերահսկողություն չի իրականացվել 50 և ավելի տոկոս պետական բաժնեմաս ունեցող ընկերությունների հաշվառման և նրանցում իրենց բաժնեմասի տնօրինման նկատմամբ: Թվով 708 ընկերություններ շուրջ 85,000,000.0 հազ. դրամի սեփական բաժնեմասով դուրս են մնացել պետական կառավարման ոլորտից: Փաստացի հաշվառված 462 ընկերություններից շահույթով աշխատել են 289-ը, վնասով՝ 89-ը, տեղեկություններ չի ներկայացրել թվով 84 ընկերություն: Վնասով աշխատող ընկերությունների թվաքանակի ոչ մեծ տեսակարար կշռի պարագայում, նրանց ընդհանուր վնասը շուրջ 10 անգամ գերազանցել է շահույթով աշխատող ընկերությունների համանման ցուցանիշը: Ընդհանուր առմամբ, 50 և ավելի տոկոս պետության սեփականություն հանդիսացող բաժնեմաս ունեցող ընկերությունների առանձին տարիների տնտեսական գործունեության արդյունքում շահաբաժինների գծով գոյացած աճողական ապառքը 01.01.2009 թ. դրությամբ կազմել է 4,981,589.3 հազ. դրամ, որից 4,049,768.2 հազ. դրամը, կամ 81.3 %-ը բաժին է ընկել «Հայգազարդ» ՓԲ ընկերությանը:

- Շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեության ոլորտի վերահսկողությամբ արձանագրվել է, որ 2007-2008 թվականներին գործող առանձին խաղատների և խաղասրահների լիցենզավորումն իրականացվել է իրավական ակտերով ամրագրված լիցենզավորման պահանջների խախտումներով: Նախարարությունը նորմատիվ իրավական ակտերի պահանջների կատարման նկատմամբ հսկողությունը, ինչպես նաև վերահսկողության լիազորությունն իրականացրել է ցածր արդյունավետությամբ: Վերահսկողության շրջանակներում թվով 13 տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ իրականացված հանդիպակաց ստուգումներով բացահայտվել են «Եկամտահարկի մասին», «Հարկերի մասին», «Դրամարկղային գործառնությունների մասին», «Շահումով խաղերի և խաղատների մասին» և «Վիճակախաղերի մասին» ՀՀ օրենքների, ինչպես նաև տվյալ ոլորտը կարգավորող այլ նորմատիվ իրավական ակտերի տարաբնույթ խախտումներ: Արդյունքում, ինչպես խաղերի և խաղատնային գործունեությամբ զբաղվող, այնպես էլ խաղային սարքավորումներ արտադրող և ներմուծող ընկերություններում արձանագրվել են չբացահայտված ռիսկեր, կոպիտ խախտումներ և լրացուցիչ հարկային պարտավորություններ:

- Շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեություն իրականացնելու համար որպես լիցենզիա տալու պարտադիր պայման է ամրագրվել խաղային սարքավորումների ծագման սերտիֆիկատի առկայությունը, որը տրամադրվում է ՀՀ առևտրաարդյունաբերական պալատի կողմից: Առանձին դեպքերում օտարերկրյա ծագում ունեցող խաղային ապարատները սերտիֆիկացվել են առանց համապատասխան ձեռք բերման փաստաթղթերի (շուկայից), տեխնիկական անձնագրերի, բեռնագրերի և ներմուծման հայտարարագրերի: Ծագման սերտիֆիկատները չեն տրամադրվել իրավական ակտով սահմանված ձևին համապատասխան:

- 2007-2008 թվականներին աուդիտորական ծառայությունների մատուցման ոլորտում գործունեություն իրականացրել է թվով 31 տնտեսավարող սուբյեկտ: Աուդիտորական ընկերություններում իրականացված հանդիպակաց ստուգումներով արձանագրվել է, որ աուդիտի ենթարկված պետական հատվածի կազմակերպությունների և տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության առավել ռիսկային ոլորտները հաճախ դուրս են մնացել աուդիտի ծրագրից, իսկ ընդգրկվելու դեպքում՝ աուդիտորի ընտրանքից, որն արդյունք է պատվերի թերի ձևավորման: Աուդիտորական գործունեության

կազմակերպման և իրականացման բնագավառում հաշվետու ժամանակաշրջանում մեթոդաբանության մշակման, բնագավառի օրենսդրության կատարելագործման, միջազգային ստանդարտներում կատարվող փոփոխությունների տեղայնացման գործառնությունները Նախարարության կողմից լիարժեք չեն իրականացվել: Առողիտորական կազմակերպությունների կողմից համայնքներում, պետական կառավարման մարմինների համակարգի ընկերություններում, կազմակերպություններում և հիմնարկներում իրականացված առողիտի համար կատարված ծախսերը չեն ապահովել պահանջվող արդյունավետությունը և ակնկալվող արդյունքները:

- Նախարարության աշխատակազմի մետաղափորձական վերահսկողության տեսչությունը հաշվետու ժամանակաշրջանում իր կանոնադրական խնդիրները և գործառնությունները լիարժեք չի իրականացրել, այդ նպատակով չի ապահովել իր ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումը: Մասնավորապես, թանկարժեք մետաղներից պատրաստված ոսկերչական և այլ կենցաղային իրերի մանրածախ առքուվաճառքի տարածքներում թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգի և հարգադրոշմի համապատասխանության, օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների ու պայմանների պահպանման նկատմամբ հսկողությունը, իրականացված ստուգումների քանակը և դրանց արդյունքները դեռևս բավարար արդյունավետություն չեն ապահովել: Թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի առքուվաճառք իրականացնող տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ հանդիպակաց ստուգումներով հայտնաբերվել են սահմանված կարգով հարգադրոշմի, տարբերանիշի և պիտակների բացակայության, ՀՀ ներմուծված իրերի քանակի նկատմամբ տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից մանրածախ առևտրի միջոցով իրացված ոսկյա իրերի ծավալների գերազանցման փաստեր: Խախտվել են «Թանկարժեք մետաղների մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ մասերի և 9-րդ հոդվածի 1-ին մասի, ինչպես նաև «ներմուծում՝ ազատ շրջանառության համար» ռեժիմով ներմուծված թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի պարտադիր հարգադրոշման և հարգադրոշման վերաբերյալ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջները: Մանրածախ առքուվաճառք իրականացնող սուբյեկտների մի մասը դուրս է մնացել տեսչության վերահսկողության դաշտից:

Տեսչությունը թերի է իրականացրել հսկողությունը պետական մարմիններում, պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների հաշվեկշիռներում հաշվառված թանկարժեք մետաղների, քարերի, դրանցից պատրաստված իրերի, թանկարժեք մետաղներ պարունակող մեքենաների, սարքավորումների հաշվառման, պահպանման, ինչպես նաև թանկարժեք մետաղների և թանկարժեք քարերից ջարդոնի և թափոնի հավաքման, հաշվառման և հանձնման նկատմամբ:

- ՀՀ պետական բյուջեի, Համաշխարհային բանկի Ձեռնարկությունների զարգացման վարկային ծրագրի և Լիմսի հիմնադրամի Փոքր և միջին բիզնեսի զարգացման վարկային ծրագրերի շրջանակներում ՀՀ տնտեսավարող սուբյեկտներին տրամադրված, բայց չմարված, և սնանկացած բանկերի կողմից պահանջի իրավունքի զիջման (ցեսիայի) պայմանագրերով ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությանը զիջված վարկային պարտավորությունների ամփոփ գումարը 01.01.2009 թվականի դրությամբ կազմել է 299,023,266.0 հազ. դրամ, որը չի ներառում միջազգային ծրագրերով առևտրային բանկերին հատկացված, ինչպես նաև նախկինում տրամադրված և ամբողջությամբ մարված վարկերը: 2009 թվականի տարեսկզբին առկա 13,508,761.9 հազ. դրամի ժամկետանց պարտավորություններից 12,004,004.1 հազ. դրամը, կամ 88.9 %-ը, համարվել է անհուսալի:

Նախարարության ստորոբաժանումների անհետևողականության պատճառով մի շարք դեպքերում ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում և կարգով չեն բողոքարկվել ՀՀ տնտեսական դատարանի

կողմից ընդունված առանձին վճիռները, ինչպես նաև գույքի իրացման հետ կապված գործողությունները և հետ չեն վերցվել կատարողական թերթերը, որի արդյունքում հարկադիր աճուրդի միջոցով գույքն իրացվել է ակնհայտ ցածր գներով: Սնանկացման և ՀՀ արդարադատության նախարարության ԴԱԿՀ ծառայության կողմից հարուցված կատարողական առանձին վարույթներում որպես պահանջատեր ներգրավված Նախարարությունը կատարողական վարույթներով գործողություններին չի մասնակցել:

- Նախարարության աշխատակազմի «Թանկարժեք մետաղների և թանկարժեք քարերի պետական գանձարան» գործակալությունը իր կանոնադրությամբ հաստատված գործառույթներն ամբողջ ծավալով և լիարժեք չի կատարել: Մասնավորապես, գանձարանը չի ապահովել պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների հաշվեկշիռներում առկա պետական պահուստի արժեքների ամբողջական և սահմանված կարգին համապատասխան հաշվառումը, թանկարժեք մետաղների և թանկարժեք քարերի կուտակմանն ուղղված հեռանկարային ծրագրերի մշակումը և ՀՀ կառավարության հաստատմանը ներկայացնելը, պետական պահուստների դրամական արտահայտությամբ գնահատումը:

- Նախարարությունը ՀՀ կառավարության մի շարք որոշումներով իր պահուստային ֆոնդից միջոցներ է հատկացրել տարբեր կազմակերպություններին և համայնքներին: Ընտրանքային կարգով իրականացված ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ այդ միջոցները բավարար արդյունավետությամբ չեն ծախսվել: Մասնավորապես, Կարբիի գյուղական համայնքին հատկացված 15,000.0 հազ. դրամից 11,680.0 հազ. դրամը որակվել է որպես չհիմնավորված, անարդյունավետ կամ ոչ նպատակային: Նախարարության «Մետաղափորձական պալատ» ՊՈԱԿ-ին հատկացված 66,365.0 հազ. դրամը ծախսվել է հաստատված նախահաշվից էական շեղումներով, գնումների մասին օրենսդրության խախտումներով, իսկ 3,740.0 հազ. դրամը որակվել է որպես անարդյունավետ ծախս:

- Նախարարության աշխատակազմի ներքին աուդիտի գնահատման և ֆինանսական վերահսկողության վարչության կանոնադրությունը չի բխել ՀՀ օրենսդրությամբ իրեն վերապահված լիազորություններից, որի հետևանքով 2007-2008 թվականներին ծրագրերում ընդգրկվել են տեղական ինքնակառավարման մարմինների բյուջեների կատարման հարցեր՝ անտեսելով «Տեղական ինքնակառավարման մասին» և «Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքներով վերապահված լիազորությունները: Բավարար աշխատանք չի կատարվել խախտումների դիմաց արձանագրված գումարների վերականգնման ցուցանիշների բարելավման ուղղությամբ, պատշաճ հսկողություն չի իրականացվել հայտնաբերված խախտումների, թերությունների և բացթողումների վերացման ուղղությամբ: Տարեկան ծրագրերը կազմելիս հաշվի չեն առնվել ռիսկայնության գործոնը և էականության սկզբունքը, որի արդյունքում 500.0 հազ. դրամը չգերազանցող խախտումներ են արձանագրվել ավելի քան 200 ստուգված օբյեկտներում: Վարչությունը անհրաժեշտ տեղ չի հատկացրել հոգուտ պետությանը բռնագրավված, տիրագուրկ, նվիրատվությամբ և ժառանգության իրավունքով պետությանն անցած գույքի տնօրինման, ինչպես նաև հարկային և ոչ հարկային պարտավորությունների դիմաց բռնագանձված գույքի իրացման աշխատանքների հսկողությանը: Առանձին դեպքերում չի ապահովվել ստուգման արդյունավետությունը, խախտումների արձանագրումը չի ուղղորդվել պակաս հավաքագրված գումարների հաշվարկով կամ գնահատմամբ: Իրականացված ստուգումների արդյունքների վերաբերյալ ակտերում առկա են բովանդակային թերություններ, ստուգման ենթակա և փաստացի ստուգված հարցերի միջև անհամապատասխանություն, հաճախ կատարված եզրահանգումները չեն բխել հայտնաբերված խախտումների էությունից, ակտերում հայտնաբերված նույն խախտման գնահատման նկատմամբ

ցուցաբերվել է տարբերակված մոտեցում: Վարչությունը պատշաճ հսկողություն չի իրականացրել բյուջետային վարկերի օգտագործման, պետական բյուջեի նկատմամբ պարտավորություններ ունեցող ընկերությունների կողմից շահաբաժինների վճարման, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից հատկացված միջոցների օգտագործման նկատմամբ: Վարչության կողմից խախտվել է նաև ծրագրերի ներկայացման կարգը՝ ծրագրային ստուգումների անցկացման ժամանակացույցը չի ներկայացվել ՀՀ վարչապետի հաստատմանը: Վարչությունը չի ապահովել ներքին աուդիտի համակարգի լիարժեք ներդրումը:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀՀ կառավարությանը՝

- Քննարկել 50 և ավելի տոկոս պետական մասնակցությամբ ընկերություններում տնտեսական գործունեության արդյունքում ՀՀ պետական բյուջե վճարման ենթակա շահաբաժնի գծով հետազայում պարտավորություններից ազատելու կամ արտոնություններ տրամադրելու նպատակահարմարության հարցը՝ հաշվի առնելով տնտեսական և ֆինանսական ճգնաժամի պայմաններում բյուջետային մուտքերի ապահովման գործում առկա լարվածությունը: Միջոցներ ձեռնարկել մի շարք ընկերությունների կողմից կուտակված ապառքների հիմնախնդրի լուծման ուղղությամբ:

- ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեզիստրի գործակալության, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության և պետական կառավարման համապատասխան մարմինների հետ համատեղ քննարկել վերջիններիս ենթակա բաժնետիրական ընկերությունները պատշաճ հաշվառելու ու պետական կառավարման ոլորտ բերելու, նրանցում սեփական բաժնեմասերը տնօրինելու խնդիրը, ապահովել այդ ընկերությունների գործունեության նկատմամբ պետական վերահսկողության մեխանիզմների արդյունավետ կիրառումը:

- Բարձրացնել ՀՀ ֆինանսների նախարարության պատասխանատվությունը շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեության իրականացման համար տրվող լիցենզիաների պայմանների պահպանման, տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեության նկատմամբ վերահսկողական գործառնությունների լիարժեք իրականացման գործում: Քննարկել շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեության բնագավառում գործունեության կազմակերպման նպատակով տնտեսավարող սուբյեկտներին լիցենզավորող պետական կառավարման մարմնի փոփոխման նպատակահարմարության հարցը՝ այդ լիազորությունները ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությանը վերապահելու առումով:

- Հստակեցնել ՀՀ առևտրաարդյունաբերական պալատի կողմից խաղային սարքավորումների ծագման վերաբերյալ հավաստագրերի տրամադրման գործող կարգը, որը թույլ կտա առավել ճշտությամբ որոշել տվյալ սարքավորման ծագումնաբանությունը և օրենսդրության պահանջներին համապատասխանությունը

- Խստացնել պահանջները բյուջետային վարկերի տրամադրման, ինչպես նաև ցեսիայի պայմանագրերով ՀՀ ֆինանսների նախարարությանն անցած վարկային պարտավորությունների կատարման և վարկերի վերադարձելիության նկատմամբ:

- Հստակեցնել նախարարության աշխատակազմի ներքին աուդիտի գնահատման և ֆինանսական վերահսկողության վարչության կողմից իրականացվող հսկողության շրջանակները՝ համապատասխանեցնելով ՀՀ օրենսդրության պահանջներին:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեին՝

- Ստուգումներ իրականացնել շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեության ոլորտում, ինչպես նաև թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի մանրածախ առուվաճառքի բնագավառում ուսումնասիրություններով և հանդիպակաց ստուգումներով ընդգրկված տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ՝ ներկայացված նյութերում և արձանագրություններում արտացոլված խախտումների, հարկային օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների և պարտավորությունների չկատարման փաստերի, ինչպես նաև առաջացած լրացուցիչ պարտավորությունների կատարման հարցերի շուրջ: Միջոցներ ձեռնարկել նշված գործունեության տեսակներով զբաղվող տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից թույլ տրված խախտումները վերացնելու, նրանց պատասխանատվության ենթարկելու և ՀՀ օրենսդրությամբ ամրագրված պատժամիջոցները կիրառելու ուղղությամբ:

ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը՝

- Շարունակել աշխատանքներ ֆինանսական միջոցների կառավարման արդյունավետությունը և ՀՀ պետական բյուջեի պլանավորման մակարդակը բարձրացնելու, բյուջետային մուտքերի գծով պարտավորությունների և ծախսային ծրագրերի համամասնորեն կատարումն ապահովելու ուղղությամբ,

- Ուժեղացնել վերահսկողությունը 50 և ավելի % պետական մասնակցությամբ ընկերությունների կողմից վճարման ենթակա շահաբաժինների ժամանակին և ամբողջ ծավալով ՀՀ պետական բյուջե փոխանցման նկատմամբ:

- Բարձրացնել շահումով խաղերի և խաղատնային գործունեության ոլորտում նախարարությանը վերապահված լիազորությունների սահմաններում համապատասխան կառուցվածքային ստորաբաժանման պատասխանատվությունը իր գործառնությունների արդյունավետ իրականացման նկատմամբ, ուժեղացնել հսկողությունը տվյալ ոլորտում գործունեություն իրականացնող սուբյեկտների հանդեպ՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների կատարման գործում:

- Խստացնել աուդիտորական ընկերությունների կողմից լիցենզիայի պահանջների կատարման նկատմամբ հսկողությունը, ապահովել համապատասխան կառուցվածքային ստորաբաժանման կողմից իր կանոնադրությամբ ամրագրված գործառնությունների լիարժեք իրականացումը, հատկապես վերահսկողության, մեթոդաբանության մշակման, աուդիտի բնագավառի օրենսդրության կատարելագործման, միջազգային ստանդարտներում կատարվող փոփոխությունների տեղայնացման մասով: Պարբերաբար վերլուծել աուդիտորական կազմակերպությունների ներկայացրած հաշվետվությունները, մշակել պետական կառավարման մարմիններին ենթակա ընկերություններում և հիմնարկներում, ինչպես նաև համայնքներում աուդիտի իրականացման մեթոդաբանությունը՝ հաշվի առնելով նրանց բնորոշ ռիսկերի առանձնահատկությունները և ակնկալվող արդյունքները:

- Ակտիվացնել նախարարության աշխատակազմի մետաղափորձական վերահսկողության տեսչության աշխատանքները իր կանոնադրական խնդիրների և գործառնությունների լիարժեք իրականացման ուղղությամբ՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով թանկարժեք մետաղներից պատրաստված ոսկերչական և այլ կենցաղային իրերի մանրածախ առուվաճառքի տարածքներում այդպիսի իրերի հարգի և հարգադրոշմի համապատասխանության, օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների ու պայմանների պահպանմանը: Միջոցառումներ մշակել հաշվետվության մեջ արձանագրված թերությունները և խախտումները վերացնելու, ՀՀ օրենսդրության պահանջների խախտումներով աշխատող տնտեսավարող սուբյեկտների նկատմամբ սահմանված պատժամիջոցները կիրառելու, վերահսկողության դաշտն ընդլայնելու, սեփական ռեսուրսները արդյունավետ օգտագործելու ուղղությամբ:

- Ուժեղացնել վերահսկողությունը բյուջետային վարկերի վերադարձի գծով մուտքերի ծրագրավորման և դրանց վերադարձելիության մակարդակի բարձրացման, ինչպես նաև ցեսիայի պայմանագրերով նախարարությանը զիջված վարկային պարտավորությունների կատարման նկատմամբ: Այդ նպատակով բարձրացնել համապատասխան կառուցվածքային ստորաբաժանումների գործունեության արդյունավետությունը ՀՀ օրենսդրությամբ նախարարությանը վերապահված լիազորությունները լիարժեք կատարելու, ՀՀ տնտեսական դատարանի կողմից ընդունված վճիռներին, ինչպես նաև գույքի գնահատմանը և իրացմանը վերաբերող բոլոր գործողություններին ակտիվորեն ներգրավվելու գործում: Ձեռնարկել համապատասխան միջոցներ անհուսալի պարտավորությունների առաջացումը կանխելու ուղղությամբ:

- Ուժեղացնել հսկողությունը նախարարության աշխատակազմի «Թանկարժեք մետաղների և թանկարժեք քարերի պետական գանձարան» գործակալության կողմից իր կանոնադրությամբ ամրագրված գործառույթների արդյունավետ և լիարժեք իրականացման նկատմամբ:

- Հստակեցնել «Մետաղափորձական պալատ» ՊՈԱԿ-ի գործառույթները, քննարկել նման կազմակերպության հետագա գործունեության նպատակահարմարությունը:

- Նախարարության աշխատակազմի ներքին աուդիտի գնահատման և ֆինանսական վերահսկողության վարչության կանոնադրությունը համապատասխանեցնել ՀՀ օրենսդրության պահանջներին, ՀՀ վարչապետի հաստատմանը ներկայացվող հսկողության տարեկան ծրագրերում ներառել դրանց իրականացման ժամանակացույցը: Խստացնել պահանջը արձանագրված խախտումների դիմաց գումարների վերականգնման ցուցանիշների բարելավման, հայտնաբերված խախտումների, թերությունների և բացթողումների վերացման նկատմամբ: Լուրջ ուշադրություն դարձնել տարեկան ծրագրերի ձևավորմանը՝ ելնելով էականության սկզբունքի կիրառման, կանոնադրական հիմնական խնդիրների և ռիսկերի գնահատման արդյունքների հաշվառման անհրաժեշտությունից: Ապահովել ստուգումների օբյեկտիվությունը և արդյունավետությունը, կազմված ակտերի համապատասխանությունը հսկողության թեմաներին, արձանագրված խախտումների պատշաճ գնահատումը և ակտերում արտացոլումը, ակտերում և զեկուցագրերում առկա տարրնթերցումների վերացումը: Ակտիվացնել աշխատանքները բյուջետային վարկերի օգտագործման, ինչպես նաև պետական բյուջեի նկատմամբ պարտավորություններ ունեցող ընկերությունների կողմից շահաբաժինների վճարման ուղղությամբ: Ապահովել վարչության կողմից ներքին աուդիտի համակարգի լիարժեք ներդրումը, ինչպես նաև նախարարության վերահսկողական գործառույթներում ներքին աուդիտի հնարավորությունների արդյունավետ օգտագործումը: